

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

Tractatus III. De Parvitate materiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

TRACTATUS TERTIVS DE PARVITATE MATERIÆ.

RESOLVTIO PRIMA.

*Quomodo sit cognoscendum, quod in aliquo præcepto de-
tur, vel non detur parvitas materiae? Ex part. 5. tr. 5.
Resol. 1.*

§. 1. **L**IBET huic dubitationi respondere cum verbis Nicolai Baldelli in *disp. Theolog. tom. 1. lib. 1. disp. 14. num. 13.* ubi sic ait. Ad dignoscendum utrum detur in aliquo præcepto, aut eius transgressione, materiae parvitas & culpa leuitas, an verò omnis materia sit censenda notabilis, & omnis transgressio grauis, optimum videtur, si in obiecto formali non confundatur ratio, quæ dicitur pro se prima, quia scilicet & ipsa per se, & ratione sui per actum attingitur, non autem ratione alicuius alterius, quæ intelligatur attingi prius, & ratio, quæ dicitur per se secunda, quia attingitur ita per se, vt tamen attingatur ratione alicuius alterius, quæ intelligitur attingi prius, vt fufius explicatur ex phisicis, quando agitur ad *rexi. 33. lib. 2. de Anima*, de specificatione potentiarum per actus, & actuum per obiecta: si enim ex ratione ipsa obiecti per se prima oriatur notabilis oppositio ad virtutem, & malitiæ grauitas, non poterit in illo obiecto dari parvitas materiae, & leuitas culpæ: si verò oppositio notabilis, & grauitas culpæ solum oriatur ex ratione obiecti per se secunda, non autem ex ratione per se prima, omnino dabitur materiae parvitas, & culpæ leuitas, & hoc modo, quia ratio obiecti per se prima in actu furti, v.g. est, quòd res, quæ accipitur, sit aliena, & ex hac ratione per se accepta, & præcisè considerata, non oritur oppositio notabilis ad iustitiam, & culpæ grauitas, sed hæc solum oritur ex eo, quòd res aliena sit notabilis, & notabiliter faciat ad vsus vite, quæ potest dici ratio obiecti per se secunda, rectè dicitur, quòd in furto detur materiae parvitas, & culpæ leuitas, & contrà, quia ratio obiecti per se prima in actu in fidelitatis est, vt fides negetur ipsi Deo aliquid reuelanti, & ex hac sola præcisè considerata fundatur oppositio grauis ad virtutem fidei, & malitiæ grauis: non dicitur quòd in actu in fidelitatis possit dari materiae parvitas, & culpæ leuitas, sed omnis materia in ordine ad illam sit notabilis, & omnis culpa sit grauis, etiam si alioqui in se ipsa sit res minima. Vide etiam si alioqui in se ipsa sit res minima. Vide etiam Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 2. & 3.* Suarez de *legibus, lib. 2. c. 28. n. 68.*

2. Sed circa supradicta habet aliquam difficultatem Castrus Palaus *tom. 1. tra. 7. 2. disp. 2. punct. 7. n. 2.* quam videre potes penes ipsum. Vnde existimat ex communi sensu Ecclesiæ & fidelium desumendam esse grauitatem aliquarum rerum, & aliarum leuitatem, quæ autem hæc sint, suis locis examinandum est; fundatur autem hic sensus Ecclesiæ in naturis ipsarum rerum, aliqua enim ita de se inordinata sunt, vt in qualibet materia reputentur grauissima, quales enim idololatria, simonia, iuramentum falsum, infidelitas, despectio, odium, & contemptus Dei, irritatio Sacramentorum, homicidium, pollutio, fornicatio, & similia de se grauem inordinationem habent, & in quacumque materia constituantur, non variant iudicium; alia verò

ita leuia sunt, vt nisi ex aliquo accidenti extrinseco grauia esse non possint, vt verbum otiosum, scurrilitas, & alia huiusmodi. Alia verò, quæ esse de se grauia sunt, non semper æqualem deordinationem habent; vt furtum si fiat in magna, vel parua quantitate, variat enim multum iudicium. Ita Palaus. Verum pro nostro instituto his suppositis ad casus particulares deueniendum est, quos non sine maximo labore in gratiam Studioforum collegi; ideo quæro:

RESOL. II.

An parua materia diuersorum præceptorum, coalescant in vnum, & efficiant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam?

Et quid, si ad omnia hæc obligetur ex diuersis votis, & pro eodem die?

At an, quando quis vouit indeterminate pro aliquo die audire, v.g. tres Missas, & ex qualibet earum omittat partem non notabilem, an inquam, peccet mortaliter? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 42.

§. 1. **V**T si in die festo incidat ieiunium, & consequenter quis teneatur eo die ad ieiunandum, ad audiendam Missam, ad non laborandum, & si est Clericus in factis, ad recitandas Horas Canonicas; an, inquam, si ex singulis his obligationibus modicum quid omittat, ita vt omnia illa modica quantitatem notabilem efficiant, peccet mortaliter? Respondendo negativè, quia nullum præceptum in materia graui transgreditur, sed multa, singula tamen in leui materia. Et ita docet Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 16.* qui tamen limitat hanc sententiam, & putat secus dicendum esse, si quis ad omnia hæc obligatus sit ex diuersis votis, & pro eodem die.

Super hoc
infra in tr. 4.
ref. 115.

2. Sed hæc limitatio mihi non placet, quia non est differentia inter transgressionem voti, & præcepti Ecclesiastici, cum votum obliget eo pacto, quo obligat præceptum Ecclesiasticum de eadem re, vt docet Caetan. in 2. 2. q. 88. a. 1. 1. Sotus *lib. 7. q. 2. art. 1.* Corduba in *sum. q. 188.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 6. punct. 4.* Atagon. in 2. 2. q. 88. art. 3. concl. 3. Nauar. in *sum. c. 12. n. 69.* & alij. Ergo si non est mortale, secundum Sanchez, transgredi multa præcepta Ecclesiastica in re leui, neque erit mortale transgredi plura vota.

3. Sed quid dicendum, quando quis vouit indeterminate pro aliquo die audire, v.g. tres Missas, & ex qualibet illarum omittat partem non notabilem, an, inquam, peccet mortaliter? aliqui affirmatiuè respondent, quia sunt partes materiae eiusdem rationis; ergo possunt continuari ad constituendam quantitatem notabilem.

Sup. hoc in
ref. not. præ-
teritæ, ex
doctrina §.
vlt.

At his non obstantibus, puto probabilem esse contrariam sententiam, quam apertè videtur tenere Suarez de *Relig. 10. 2. lib. 5. cap. 5. n. 12. & seq. lege illum, & non pigebit.*

RESOL. III.

An plures parua materia coalescant in vnum, vt materia grauis ad mortale sufficiens euadat?

C 4 Eo

ramentum non manifestandi examinandis neque in genere, neque in specie ea de quibus interrogari debent; Ideo nunc ratione dicti Iuramenti illam opinionem prorsus refello, & assero examinatores Episcoporum non posse aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi; & prae verecundia timeatur, non bene responsuros; Et ego factus examinatur Episcoporum à fel. mem. Urbani. VIII, ratione dicti iuramenti hoc semper in praxi rigidissime obseruari, nec aliter obseruandum esse puto; & sicut alibi dixi, doctrinam à me superius positam non esse intelligendam, quando aliqui examinarentur in concursu, propter dampnum tertij: sic etiam tunc assero, non procedere in examine Episcoporum, ratione praestiti iuramenti.

5. Nota etiam, me olim cum multis Doctoribus docuisse, habentem privilegium comedendi lactinia in diebus ieiuniorum, posse comedere faginam: Sed modo, re melius considerata, prorsus negatiuam sententiam sustinendam esse puto.

RESOL. VI.

An in conscientia erronea detur paruitas materiae? Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguitur an mortale sit, vel veniale, sed solum confuse proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex part. 5. tr. 5. Resol. 37.

§. 1. Affirmatiuè respondeo cum Azorio tom. 1. lib. 2. c. 8. q. 5. ubi sic ait: Queritur an sit lethale, an veniale peccatum contra conscientiam errantem agere; Respondeo interdum esse lethale, interdum veniale peccatum, pro varietate materiae grauis, vel magna, vel leuis & parua, in qua conscientia errat, & pro varietate iudicij quo aliquid suadendo, vel monendo aberrat à lege. Potest enim accidere, vt conscientia existimet aliquid esse veniale peccatum, & quatenus tale vitandum, licet alioqui sit materia grauis. Item potest existimare aliquid esse crimen lethale, & quatenus tale cauendum & fugiendum, cum tamen res sit alioqui leuis, vel media, & indifferens. Ita ille, quem sequitur Alphonsus de Leone de officio Confess. p. 1. recollect. 7. mem. 21.

2. Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale: sed solum confuse proponitur actio mala, & tunc peccatum mortale adesse docet vtrique Sanchez, Thomas, & Ioannes, hic in select. disp. 18. num. 1. ille in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 9. quibus adde Castum Palaum tom. 1. disp. 1. punct. 1. n. 6. quia cum amplecteris obiectum venialiter malum, dubitans an sit mortale, peccas mortaliter secundum omnium sententiam, quia te exponis periculo mortale committendi. Sed quando tibi representatur obiectum malum, prohibitum, neque distinguens an sit mortale, vel veniale, illud amplecteris, iam quantum est ex tua voluntate periculo committendi mortale te exponis, ergo.

3. Verum Perez etiam, 10. scholast. num. 29. Salas in p. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 3. num. 33. Valentia tom. 1. disp. 2. q. 14. punct. 4. & alij asserunt in tali casu committi solum peccatum veniale, quia voluntas appetens malitiam in communi, non appetit malitiam excedentem culpam venialem, alia si excederet, non esset venialis, & mortali communis. Vnde vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. VII.

An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur paruitas materiae?

Idem est dicendum de locatione. Sed difficultas est in supradicta questione, qua dicantur terrulae, & qua res exigui valoris? Ex part. 5. tract. 5. Resol. 57.

§. 1. Affirmatiuam sententiam tenendam esse patet cap. terrulas 12. q. 2. & ita docent DD. quos citat & sequitur Riccius in praxi tom. 1. resolut. 36 quia in generali prohibitione alienationis modica non veniunt, vt notat Bald. vol. 1. conf. 91. & idem restitutio in integrum pro modica lésione non datur, vt docet Burlatus conf. 27. n. 17. & Sfortia de restit. in integr. quest. 4. art. 12. n. 109. & pro modica sterilitate non fit remissio mercedis, vt vult Valaeus decis. 30. vide etiam Gutierrez. conf. 15. num. 7. & sequ. Carder. Pereira in l. si curatorem, ver. contrarium, num. 15. C. de integr. rest. minor. & Quarantam in summ. Bull. ver. alienatio, n. 41. ubi notat per factam Congregationem decissum fuisse, neque constitutionem Pauli 11. neque Concilij Tridentini Decretum derogasse dispositioni supradicti textus c. terrulas, qui quidem textus procedere non solum in alienatione, sed in locatione etiam, tenet Thomingus decis. 23. Crotus volum. 1. conf. 96. n. 14. & alij.

Quoad hoc lege doctrinam Rel. not. seq.

2. Sed difficultas est qua dicantur terrulae, & qua res exigui valoris: Glossa ait quod forte hic textus exiguas vocat non valentes ultra viginti solidos, refert & sequitur Archidiaconus in cap. si quos, hac eadem causa & quest. Alciat. conf. 21. num. 6. & sequ. Sed probabilius est Iudicis arbitrio hoc esse remittendum, qui consuetudinem terrae & temporum locorumque qualitatem attendere debet, & inspicere conditionem Ecclesiae, si sit pauper, vel multum abundans. Ita Quaranta dicto n. 41. Aloysius Riccius dicta resolut. 36. in fine.

hoc pro mobilibus pretiosis in tom. 7. tr. 1. Resol. 22. lege doctrinam eius §. 1.

RESOL. VIII.

An praeceptum sub mortali impostum, sub materia leui obliget saltem sub veniali? Ex part. 5. tr. 5. Resol. 48.

§. 1. Respondeo affirmatiuè cum Suarez de legibus, lib. 3. cap. 26. num. 6. duo enim sunt in dicto praecepto distinguenda, vnum est, talem rem praecipere, aliud est praecipere sub tali obligatione, vel poena. Primum, vt supponimus, non est iniustum, quia ponimus materiam praecipere simpliciter honestam esse, & in suo gradu iustam, & capacem praecipere. Secundum autem iniustum est. At verò non obstante iniustitia & nullitate quoad secundum potest praecipere valere, quoad primum quod iustum est, tum quia illud est prius natura, vt sic dicam, & ex se separabile à secundo; tum etiam, quia in his, quae huiusmodi sunt, vtile per inutile non viariatur. Neque intentio praecipientis intelligitur esse conditionata, ita ut nolit praecipere quod potest, si non potest obligare quantum appetit, sed potius absolute intendit praecipere, & volendo obligare plus, quam potest, consequenter etiam vult obligare quantum potest, & ita censeo tale praecipere esse validum quoad obligationem commensuratum, & proportionatam materiae eius, quia quoad illam non deest intentio praecipientis, & nihil aliud est quod ibi desideretur. Et ita etiam hanc sententiam docet Sanchez in sum. tom. 2. lib. 6. c. 4. num. 46. & Baldellus in dispus. Theologicis tom. 1. lib. 5. disp. 10. n. 9.

RESOL. IX.

An contemptus formalis in re leui, v. g. legislatoris humani,

mani, legis, præcepti, consilij, &c. sit solum peccatum veniale?
Et quid si sit de legislatore, & præcepto diuino? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 72.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ex doctrina Ref. 16. § 1. ad medium, vers. Similiter.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docet Suarez *de legibus lib. 2. cap. 28. n. 24.* & alij, quia esse rem leuem, quæ tibi imperata est, non obstat quo minus tibi imperetur ex eadem potestate, qua imperatur res grauis; ergo si ex contemptu huius potestatis præceptum leue violas, ita grauitur peccas, ac si violares, præceptum graue. Dicendum est igitur quod contemptus legislatoris humani, quatenus legislator est, seu violatio cuiuscumque legis, præcepti, & consilij ipsius, ex tali contemptu semper reputato peccatum mortale est, non solum in graui materia, sed etiam in leui.

2. At his non obstantibus ego contrariam sententiam tenco, quam etiam tenet Caietanus *in summa, ver. contemptus, ver. aduerte hanc.* Armilla *eodem verb. n. 3.* Medina *in p. 2. q. 88. art. 4. in fine.* Valentia *tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. in 1. casu. & 10. 3. disp. 7. q. 3. punct. 3.* consentit Leonardus Lessius *lib. 2. c. 49. dub. 6. nu. 45.* & 46. loquens expressè non solum de legislatore humano, sed etiam diuino, & affirmans, si nolis illis parere in rebus minimis, vt ostendas eorum minima præcepta te parui facere, non esse mortale, quod de legislatore diuino negat, & optime Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 5. c. n. 11. & 13. in fine.* Ratio verò nostræ opinionis est, quia potes contemnere legislatorem, eiusque præcepta non absolute, sed quatenus sunt in materia leui, v. g. in silentio seruando; ergo tunc contemptus non videtur grauis, sed leuis. Dicendum est igitur dari posse peccatum veniale contemptus, sicut & inobedientia formalis, si præceptum superioris contemas non absolute, sed quatenus est in materia leui.

3. Hinc à fortiori colligitur, si superior contemnat, non quatenus superior est, sed quatenus est infirma fortis, indoctus, imprudens, & ex huiusmodi contemptu nolis ei obedire in re leui, non erit peccatum mortale, quia tunc non contemnitur formaliter eius potestas, sed eius persona ob defectus, quos habet. Item si ex indignatione leui, & prauo aliquo affectu erga superiorem, nolis ei obedire in re leui, non est mortalis inobedientia. Ita Lessius *num. 46.* Sanchez *n. 13.* vide etiam Sancium *in selectis disp. 7. n. 13.*

RESOL. X.

An in acceptatione personarum quoad beneficia conferenda, detur paruitas materia?

Ex quo inferitur, an sit leue peccatum prætermittere ordinem misericordie, quando leuis est excessus, v. g. si duo aliqui sunt in extrema ne. cessitate, & secundum ordinem misericordie teneatur aliquis potius vni, quam alteri succurrere propter titulum, v. g. consanguinitatis? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 13.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 3. Ref. 101. §. 2. ad medium, vers. si vero, & in aliis eius annot.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Rodriguez *in summa tom. 1. cap. 16. ante num. 1.* vbi sic ait. De aqui se sigue que la acepcion de las personas segun su naturaleza es pecado mortal, pues es opuesta à la justicia, dixè de su naturaleza, porque por la poquedad de la materia puede acontercer algunas vezes que sea pecado venial, como si vno eligiese à vn amigo menos digno de vn officio de poco momento en la Republica dexando à otro que mejor lo merece, como se dirà en el Capitulo de dos beneficios.] Ita ille, & Sorus *de iust. lib. 3. q. vlt. art. 2.* cum Bañes, Salonio, & Valentia penes Turrianum *vbi infra*, docent non fore

peccatum mortiferum, quando munus, ad quod quis eligendus est, non est magni momenti, & prætermittit digniori eligitur dignus. Secundo docent non esse mortale, quando licet materia, aut munus electiois magni momenti sit, excessus tamen dignitatis paruitatis, & modicus est, tunc enim non videtur grauis violatio iustitiæ distributiua.

2. Sed Aloysius Turrianus *in 2. 2. D. Thom. de iustit. tom. 2. disp. 22. dub. 1. n. 6.* existimat priorem partem huius sententiæ veram esse, si contingat materiam electionis esse leuem quod non facile conuenit in electione beneficij & cathedræ, Secundan verò partem existimat omnino falsam, neque admittendam, nam materia præcepti non est excessus dignitatis, sed electio dignioris, cui conferendam esse beneficium, aut præbendam: talis autem actus grauis materia est, & propter eandem rationem mihi nunquam placuit, quod docent recentiores aliqui in materia de charitate esse leue peccatum prætermittere ordinem misericordie positum in præcepto, quando leuis est excessus, v. g. si duo aliqui sint in extrema necessitate, & secundum ordinem misericordie teneatur aliquis potius vni, quam alteri succurrere, propter titulum, v. g. consanguinitatis, docent prædicti recentiores non esse peccatum mortiferum violare talem obligationem, quando excessus consanguinitatis paruus est. Sed hæc doctrina admittenda non est, quia in materia præcepti misericordie, non est maior, aut minor consanguinitas in eo euentu, sed largitio elemosinæ faciendæ propinquiori secundum debitum ordinem: talis autem actus magni momenti est, ex quo pendet vita eius cui debetur elemosina ex obligatione ordinis misericordie, qui est in præcepto, & oppositum non existimo tutum in praxi, propter manifestam rationem allegatam, & licet Bañes *vbi supra* ita explicet suam opinionem de hoc euentu, quod candidatum esse, quasi aequè dignum; hanc tamen doctrinam non admittit idem Turrianus, quia Bañes docet esse peccatum veniale in hoc euentu non eligere digniorem, admittit ergo excessum dignitatis in vno, hoc autem admissio contendit esse obligationem grauem eligendi digniorem, unde ex his ego puto veramque sententiam esse probabilem.

RESOL. XI.

An in vsura detur paruitas materia? Ex part. 3. tract. 5. Ref. 30.

§. 1. **N**egatiuam sententiam docet Alphonsus de Leone *de offi. confess. part. 1. recit. est. 7. num. 37.* vbi sic ait. Limitatur sextò, vt non detur paruitas materia in vsura. Ratio est, quia quicquid loti accidit, vsura est, verbum enim quicquid in modica & leui materia etiam verificatur. Ita ille, cuius opinio confirmari potest ex his, quæ adducit Barbosa *disp. 3. 15. n. 4.* vbi ex multis probat hanc dictionem etiam minutissima comprehendere, quod etiam docet Vulpellius *in ditione quicquid, n. 4.* Cenedo *singul. 89. n. 4.* & alij. Sed ego diligenter multos auctores recognoui, non inuenio hanc questionem neque vnum tangentem. Neque videtur vt vsura in quacumque materia constituitur non variare iudicium, vt diximus de magis, hæretici, perituro, &c. etsi in simonia secundum probabilem Doctorum opinionem, vt supra vilum est, detur etiam paruitas materia; quare non erit danda in vltimadob *vbi supra* cogita.

RESOL.

RESOL. XII.

An peccatum invidia ratione paruitatis materie sit aliquando tantum veniale? Ex part. 5. tract. 5. Ref. fol. 67.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue nam licet inuidia ex genere suo peccatum sit mortale, tamen ratione leuitatis materie potest per accidens esse veniale; si enim quis doleret de aliqua re leui, in qua non posset proximum aquare, & que si ab eo auferretur, non esset illi magnum detrimentum, non diceretur peccare mortaliter. & ita docet Duallius in 2. 2. D. Thome tractat. de charitate quest. 12. circa finem & alij.

RESOL. XIII.

An quando ex leuibus indiciis quis temere, & voluntarie de proximo suspicatur, peccet mortaliter? Et in textu huius Resolutionis adducuntur conditiones, quas habere debet iudicium temerarium, vt sit peccatum mortale. Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 31.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Angelici Doctoris doctissimus interpres Franciscus Syluius in 2. 2. D. Thom. qu. 60. art. 3. qui citat Bannez, Aragon, & Salonium, & hanc sententiam sequuntur Sotus de iust. lib. 3. q. 4. art. 5. Molina de iust. tract. 4. disp. 17. num. 10. Medina de instruct. confess. lib. 1. cap. 14. §. 37. Villalobos in sum. 10. 2. tract. 14. diff. 19. n. 3. Turrianus in 2. 2. D. Thom. tom. 2. disp. 4. dub. 3. n. 7. & alij quando suspicio esset de graui scelere circa personam honestam, vt de heresi, de incestu cum matre, de prodicione ciuitatis, &c.

2. At contrariam sententiam tenendam esse puto, quam docet Ioannes de la Cruz in direct. pr. 8. qu. 1. dub. 2. concl. 2. qui citat Caietanum, Rosellam, Armillam, & Lopez. Idem tenent Taber de restit. in 4. sent. disp. 15. q. 3. disp. 5. c. 1. n. 10. Layman in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 1. part. 2. c. 2. n. 6. Nauarra de restit. lib. 2. c. 4. n. 454. Caietanus in 2. 2. q. 60. art. 3. & in sum. ver. iudicium, cum aliis. Et ratio est, quia nullum iudicium citra certitudinem, est peccatum mortale, vt ait D. Thomas, sed ista certitudo tollitur non solum per dubitationem, qua in neutram partem declinat, sed etiam per suspensionem, & opinionem, quia etsi suspicio, & opinio vni parti magis adhaereat, non tamen id fit sine formidine alterius: ergo, &c. Igitur suspicio de re graui si non habet assensum firmum, nunquam erit peccatum mortale. Vnde ex his ego puto multos penitentes falsò, sed ignoranter se accusare de iudiciis temerariis; nam vt iudicium temerarium sit peccatum mortale, opus est vt efficiatur sine iudiciis sufficientibus. Secundò, ex plena deliberatione. Tertio, certò, & sine vlla formidine, qua omnia raro simul concurrunt in homine malè de proximo iudicante, & praesertim tertium requisitum, nam multi iudicant cum formidine alterius partis, & tunc non est iudicium temerarium mortale. Sed circa praesentem quaestionem vide praeter DD. citatos Tannerum in 2. 2. D. Thome disp. 4. q. 3. dub. 2. n. 39. Filiucium 10. 2. tract. 40. c. 1. n. 12. & seq. Lessium lib. 2. c. 29. Aub. 3. n. 16. Valentiam 10. 3. disp. 5. q. 4. punct. 7. Reginaldum in praxi tom. 2. lib. 24. c. 2. n. 26. & seq. & Ledesinam in summa tom. 2. tr. 8. c. 2. concl. 5.

RESOL. XIV.

An in iudicio temerario detur paruitas materiae? Et an sit peccatum mortale temere iudicare alterum esse spurium, vel filium Iudaei, aut illegitimum, &c. Ex part. 5. tr. 5. Ref. 68.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue, vt quando quis temere iudicat de altero in re leuis momenti, non enim erit peccatum mortale, & ita docet Lessius lib. 2. c. 29. dub. 2. n. 14. vbi etiam docet non esse peccatum mortale temere iudicare alterum esse spurium, vel filium Dei illegitimum, quod etiam tenet Petrus Nauarra de restit. lib. 1. c. 4. n. 450. Azorius part. 3. lib. 13. c. 11. q. 4. & alij. Sed nouissime hanc sententiam refellit noster doctus Fidei quaesitor Ioannes Escobar tract. de puritate & Nobilitate probanda part. 1. q. 8. §. 2. n. 33. cum multis aliis, quia etsi praedictae qualitates, postquam homini in natuitate coherent, naturales sunt, nec possint ei imputari, tamen cum valde inter nos exultationem ledant, & infamiam notam iniurant, iudicium temerarium circa eas, non in re leui, sed in re grauissima proximum ledit, & apud omnes opinionem eius minuit. Verum ego puto vtramque sententiam probabilem esse, nisi forte per tale iudicium temerarium, proximum contemnas, aut infames, vt ab aliquo officio, aliòve bono consequendo iniquè impedias, nam in hoc casu peccatum lethale adesset.

Sup. hoc lege doctrinam praecedentis. Ref.

RESOL. XV.

An in detractioe detur paruitas materiae? Et inter alia, que pro praxi praedicta difficultatis adducuntur, tandem quaeritur, an sit mortale dicere in faciem, praesertim viro honorato conuiciandi causa esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 69.

§. 1. **L**icet ex genere suo detractio sit mortalis, tamen ratione leuitatis materiae, in qua quis intendit famam alterius ledere, potest esse veniale, vt si ex industria aliquam paruum imperfectionem de aliquo narres, & ita tenet Lessius lib. 2. cap. 11. disp. 3. num. 11. Hinc narrare defectus veniales proximorum, non erit nisi veniale, nisi forte conditio personae talis esset, vt in ea huiusmodi defectus censeatur non leuis, sed magni momenti; vt si v. g. secundum aliquos diceret de viro graui, & religioso esse mendacem, & sepius mentiri; nam dicere illum senel, vel bis mentium, clarum est non esse mortale. Idem dicendum est ordinariè non esse lethale, reuelare defectus naturales (nisi inde aliquod notabile damnum sequatur) siue illi defectus sint animi, siue corporis; vt si dicas quempiam esse ignatum, parui iudicij & ingenij, siue esse caecum, gibbosum, &c. Et Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. num. 307. cum aliis idem censet dicendum esse in defectibus natalium; vt si quis dicat aliquem esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia; nisi forte propterea putaretur valde in animo eorum, quibus dicitur, contemnendus. Si tamen in faciem haec & similia, praesertim viro honorato, dicantur conuiciandi causa, erit peccatum mortale, quia censetur tunc non leuis, sed grauis contumelia; secus si vilis sit conditio, nisi forte grauem meorem putetur concepturus. Et tandem dicendum est non esse peccatum mortale, si in genere dicas aliquem esse superbum, auarum, iracundum, &c. quia haec nomina ordinariè non ita accipiuntur, vt sonent peccata mortalia, sed vt naturalem inclinationem,

clinationem, vel veniales defectus denotent; fieri tamen potest, ut ratione dignitatis personæ, de qua dicuntur, vel quia putantur accipienda pro grauibz vitiis, si in tali casu peccatum mortale.

RESOL. XVI.

An detractiones leues de aliquo possint pervenire ad damnum graue, sicut furta?

Et quid, quando aliquis per plures detractiones leues detrahatur pluribus personis?

Et quid est dicendum, quando detrahatur leuiter fama Petri, qui plures detractiones etiam leues ab aliis passus est, circa eandem materiam leuem; & quid, si circa diuersas materias leues apud eosdem auditores?

Et quid est sciendum, si in prædictis casibus detrahitur Petri sit apud Prælaturam?

Et quid vero, si omnes detractiones leues sint circa diuersas personas & quid apud eosdem auditores? Ex part. 10. tr. 15. & Misc. 5. Ref. 17.

§. 1. **A**D hanc difficultatem morosam, & practicabilem sic Respondet Emin. Cardinalis Lugo de lust. tom. 1. disp. 16. sect. 3. numer. 46. Dubitari potest: An quod dictum est de furante parua sapius eidem, habeat etiam locum in eo, qui sapius detrahit eidem famam in rebus leuibz posse etiam per frequentationem, & repetitionem detractionum circa leuia perveniri ad peccatum mortale cum obligatione graui restituendi. De hoc nihil apud auctores inuenio. Sed consequenter idem cum proportione videtur mihi dicendum: Nam re vera per plures eiusmodi detractiones potest tandem proximus detrimentum graue in fama pati. Pinge enim simul ea omnia de proximo dici quo casu certum videtur, quod possit aliquando grauius lædi proximi fama apud auditores, si de eo plures defectus vel falsos, vel occultos dicas, quorum singuli leuiter famam læderent, plures tamen non leuiter lædunt.

2. Si ergo apud eosdem auditores non simul, sed cum interpolatione eadem dicas, facile venient in eorum mente ea omnia, ut non aliter opinentur de proximo, cui detrahitur, quam si simul eadem audiissent, dixi si apud eosdem auditores dicas, si enim apud diuersos auditores, qui non ea facile communicabunt sibi inuicem dixisse, non videtur esse eadem ratio. Tunc enim apud singulos auditores proximus famam retineret vel integram, vel ferè integram, atque ad eam non venirent leues illæ detractiones ad confundendum aliquod graue detrimentum in famam. Vnde à fortiori nec esse graue nocuum, si leues illæ detractiones apud diuersos de eodem defectu leui multiplicarentur, quia semper apud singulos, & apud omnes fama leuiter solum maculata retineretur. Ita Lugo, qui ibidem postea §. 1. n. 52. rectè obseruat quid dicendum in materia famæ, quando aliquid per plures detractiones leues detrahit pluribus personis, sed singulis leuiter constat ex prædictis. Nam quoad hoc videtur esse differentia inter detractiones, & furta, quia licet quoad furta sint aliquando domini grauius, & rationabiliter iniuri propter periculum, quod imminet, ne multi ditari velint illo modo furandi leuia à singulis, & hoc modo singulis grauius lædi possint, si ea furta absque graui peccato semper repeti possint, in detractionibus tamen non videtur subesse illud periculum moraliter loquendo. Cum enim ex iis detractionibus non capiatur lucrum quod alliciat homines ad eas procurandas; non timeatur moraliter loquendo tale periculum ex eo quod illæ non prohibeantur sub peccato graui. Vnde quando poenitens eiusmodi detractiones leues confiteretur, nunquam Confessarius interrogat de frequentia de-

tractionum ad iudicandum an pervenerint ad materiam grauem propter coniunctionem detrimenti pluribus illati, & inter illos diuisi.

2. Et tandem §. 2. num. 52. optimè obseruat quid dicendum sit quando detrahitur leuiter fama Petri, qui plures etiam leues detractiones ab aliis passus est. Si enim omnes illæ detractiones sint circa eandem materiam leuem, certum est, te non peccare grauius, cum per omnes illas non patiar Petrus detrimentum famæ nisi in materia leui. Si verò sint circa diuersas materias leues, sed apud diuersos auctores, qui eos defectus ad inuicem non communicabunt ut possit ex illis resultare tandem vna grauior existimatio contra Petri probitatem, non peccas etiam grauius, quia ad hoc Petrus apud omnes retinet suam famam ferè integram, & solum leuiter læsam. Denique si sint circa diuersas materias, apud eosdem auditores, aliquando poterit mortaliter peccare in illa detractione, v. g. si de eodem Petro apud Prælaturam variè dixerint varios defectus leues, poterit tandem multiplicatis delationibus circa res singulas leues Prælatus concipere aliquod graue de Petro, nempe esse negligentem, relaxatum parum obseruantem, & curantem de disciplina regulari, quæ si falsa sint, grauius læditur eius fama inuitè apud Prælaturam.

3. Quare vltimus detractor in hoc casu non est similis ei, qui ponit vltimum furtum leue, sed potius ei qui ponit vltimum vulnus leue, quod propter alia leuia vulnera præcedentia affert mortem Petro, alioquin sine illo vltimo vulnere non morituro. Nam sicut excessus damni, quod vulneratus patitur acceptæ illa vltimo vulnere supra id, quod eo non accepto patiretur, est grauis, nempe ipsa mors; sic excessus damni in fama, quod patitur Petrus posita tua vltima detractione supra id, quod ea non posita non patiretur, est grauis, nempe existimatio Prælati de eius negligentia, & inobseruantia habituali, & frequenti, quam existimationem adhuc non habebat, quare in his circumstantiis detrahitio tua non est censenda leuis, sed grauis, quia ob debilitatem contractam ex aliis lesionibus præcedentibus fama Petri lethaliter vulneratur tali detractione, sicut ob alia priora vulnera leuia accepta homo lethaliter vulneratur vulnere vltimo, & quin leui, ut supra explicuimus, in graui tamen casu contingit. Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo, ubi sup. quæ passim inuenies apud alios auctores; Et quia in praxi quotidiana sunt, illa in vtilitatem lectorum hæc adnotare volui.

RESOL. XVII.

Quid sit sciendum de tactibus, & osculis inter saluatos, an semper sint mortalia, vel in eis decur parua materia?

Et an confricatio leuiter partium obsecansum brutarum, & similia sit peccatum mortale? Ex part. 3. tr. 1. & Misc. 1. Ref. 90. alias 89.

§. 1. **C**ommunis sententia Doctorum affirmat esse peccatum mortale, tangere immediate alterius viri, aut femine verenda, quia id de se valde prouocat luxuriam, & commouet sensualitatem, & idem de tactibus, quibus quis immediate tangeret verenda propria; excusabuntur autem omnes prædicti tactus à peccato mortali, si fiant ex aliqua necessitate, aut ex leuitate commotionis, & eodem modo excusantur à mortali qui tangeret verenda super vestem, non intenta vlla materia delectatione, quam sit illa quæ prouenit ex communiato. Alij verò tactus ex se notabiliter commouentes sensualitatem, videntur etiam mortale, sicut oscula.

oscula, & amplexus, eiusmodi autem sunt, si vir tangat cetera, vel ybera femina: alij vero tactus leuiter commouent sensualitatem, & hi excusantur a mortali, vt si vir tangat digitum, vel manum femina; similiter, & conficere partes oblectans brutorum, non videtur communiter mortale, Et hæc omnia docet Iacobus Granado Societatis Iesu in 1. 2. D. Thomæ contr. 6. tr. 4. disp. 7. n. 5. & 6. & alij penes ipsum.

2. Vnde ex his secundum aliquos excusantur a mortali, qui iocis causa inter natandum arripunt inter se pudenda, vel leuiter tangunt nates, quia ait Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 9. disp. 46. num. 12. in tali casu deficit animus libidinosus, nec tanta versatur indecentia, & inhonestas, ac inter personas diuersi sexus & secundum Granado ubi supra, hæc omnia efficiuntur breuiter ex leuitate animi; vnde Filliucius tom. 2. tract. 30. cap. 9. num. 200. sic asserit. Non facile damnarem eum, qui simpliciter tantum tactu secretiores alterius partes in transitu tangeret.

3. Sed aliquibus magis placet sententia Francisci Syluii in 2. 2. D. Thomæ, quest. 154. art. 4. concl. 3. vbi ita ait. Quamuis si vir viri, aut femina partes inhonestas tangat ob delectationem, mortale peccatum sit, si tamen ex leuitate facerent, vel ioco, abique vilo periculo delectationis, aut motus carnalis, verisimile esse quod solum peccarent venialiter opinatur Sanchez. Quod putamus admitti posse, si valde breuiter, & quasi per transennam hoc fieret; non autem si omnino deliberatè, quia talis leuitas, & iocus deliberatus est nimis turpis, & periculosus. Ita Syluius Sed in his materiis caute procedendum est, & ideo omnia supradicta fuge, & deuita; nec in his materiis, vt supra probatum est, admittenda est paruitas materiae.

RESOL. XVIII.

An in rebus venereis detur paruitas materiae? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 1.

§. 1. Affirmatiue respondet Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 46. n. 9. 27. & 40. Zanardus in diu. Confessi. part. 2. de sacram. matrim. cap. 41. q. 28. & Salas in part. 2. disp. 6. sect. 2. n. 149. quia, ait ille, cur ceteris præceptis detur paruitas materiae, & non in hoc? Hanc etiam sententiam docet Villalobos in sum. ma. 1. 0. 2. tr. 40. dub. 9. n. 3. vbi sic asserit. [Tambien se ha de advertir que se puede hallar en este peccado paruidad de materia como en otros, quales son los tocamientos leues, como de la mano de vna mulgery del pie, con torcerle los dedos, o pisarle el pie, como dizen Nauarro, y Cayetano, no obstante que algunos no admitten a qui paruidad de materia.] Ita ille Vide etiam Seraphium Freitam in addit. ad tract. de Confessi. fol. 1. cit. q. 7. n. 3. & Sanctum in selectis, disp. 11 n. 22 & hanc sententiam speculatiue esse probabilem, docuit Maldetrus in part. 2. q. 74. art. 10.

2. Verum his non obstantibus prorsus negatiuam sententiam sustinendam esse puto, quam tætur Tannerus in part. 2. disp. 4. 7. 8. dub. 6. n. 109. Castus Palaus in opere morali, tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 19. §. 2. n. 4. Basilius Pontius de matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. num. 8. Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 5. num. 109. Rebellius part. 2. lib. 3. q. 19. sect. 3. & hanc sententiam docendam à Theologis Societatis Iesu viderent Claudius Aquina die 24. Aprilis 1612. Probat hanc sententiam Rebellius, quia cum nulla sit tam exigua fornicatio, quin sit peccatum mortale, & delectatio sortiatuor motum actus, videtur omnis delectatio morosa in ista materia esse mortalis. Deinde omnis delectatio venerea, secundum Galenum, est inchoatio quaedam pollutionis, itaque sicuti inchoatus actus pollutionis est mor-

alis, ita etiam quæcumque eiusmodi delectatio. Et ideo Sanchez in summ. tom. 2. lib. 5. cap. 6. num. 12. de contraria sententia se retractauit. Non datur igitur in rebus venereis paruitas materiae, & contrarium asserere puto periculoſum esse.

RESOL. XIX.

An in rebus venereis detur paruitas materiae? Ex part. 5. tr. 5. Res. 5.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet nouissime Iacobus Marchantius in 99. pastoral. ad De- cal. 1. 6. q. 2. vbi sic ait. Oscula etiam iudicantur mortalia, licet quis non intendat copulam, nec in ea delectetur, sed solum illam voluptatem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, querat, non intendendo vterio- rem. Hæc est communior, & tutior sententia. Altera tamen, quæ dicit solum esse venialia, si absit periculum consensus vterioris, & periculum pollutionis, non videtur improbabilis. hanc tenet Martinus de Magistris, & aliqui recentiores, in eamque inclinatur Nauar. de penit. d. 1. cap. si cur in fine, atque rationes huius sententia profequitur fuse Lessius lib. 4. c. 3. dub. 8. Certè difficile planè est Confessariis peccati mortalis mox condemnare iuuenes nobiles, & procos, quos passim reperies aliquibus osculis vti erga procas, aut puellas, quos visitant, nec sibi hi, vel hæc formant conscientiam grauis peccati, licet aliquam inde voluptatem perceperint, vel quaesierint, modò si nulla interuenerit voluntas alicuius tactus impudici, vel periculum actus, aut consensus vterioris. Difficile etiam est denegare eis absolutionem sacramentalem, si à similibus osculis abstinere noluerint, cum asserant impossibile moraliter esse, vt non intercurrant quandoque oscula cum aliqua voluptate, eo quod deceat ipsos cõuerſari inter puellas ad ambienda matrimonia, & honestas recreationes, & familiaria colloquia eis exhibere. Ratio igitur, cur non videantur statim peccati mortalis condemnandi, est, quia voluptas illa ex osculo captata videtur spectare ad paruitatem materiae in hoc genere peccati, & solum remòtè disponere ad voluptatem mortalem, quæ in concubitu carnali est; sic ergo voluptas illa venialis censeri potest, sicut quæ remòtè disponunt ad alia peccata mortalia, solum in genere peccati venialis censentur, v. g. litigium disponit ad homicidium, haustus immoratus ad ebrietatem, non tamen mox sunt peccata mortalia. Quapropter etiam voluptas illa inter sponsas & sponsos non censetur peccatum, si sint sine periculo pollutionis, quia nimirum remòtè solum disponit ad actum principalem coniugij: ratione verò sponsalium ius eis ad illa competit, quæ sunt solum dispositio, & preparatio ad matrimonium. Itaque in aliis, quàm sponsis, iudicabitur voluptas illa exigua, sicque venialis, nisi cum magno libidinis ardore sit coniuncta. Vnde aduerto multos, qui peccati mortalis condemnantur sic loqui qui osculis vacant libidinosè. Ita loquitur Caietanus, Armilla, & alij: idè que videntur loqui de replicatis osculis, & cum mora & ardore libidinis datis. Hucusque Marchantius, qui etiam infra in Corollar. c. 3. sic asserit. Octauus casus est de osculis inter iuuenulos, & iuuenulas, ex quibus aliqua sensualis delectatio impura oritur, Atque de his iam dictum est; si fiant cum ardore, & mora, puta replicatis diu in ore osculis ob periculum morale, mortalem ordinariè culpam asserre. Si verò in transitu fiat osculum, cui vix inhaeret, licet voluptas, seu delectatio aliqua capretur, posse secundum opinionem multorum veniale id iudicari ob paruitatem materiae. Imò quidam hæc negant vocari libidinosà oscula quæ passim à Summistis condemnantur peccati mortalis, illa enim solum inter li-

Sup. hoc in duabus præcedentibus res. & in aliarum primarum annotationum.

bidinosa recensent, quæ sunt ex intentione delectationis concubitus, siue pollutionis, aut similis actus luxuriosi. Ita ille.

2. Probari potest hæc opinio ex D. Augustino *lib. 2. in Iulian. cap. 10.* ubi dicit in hunc modum. Quantum enim ad nos attinet sine peccato semper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei nunquam consentiremus ad malum, sed quibus ab illo rebellante, etsi non lethaliter, sed venialiter, tamen vincimur, in his contrahimus, unde quotidie dicamus. *Dimitte nobis delicta nostra.* Sicut coniuges quando modum generationis necessarium causa solius voluptatis excedunt, sicut continentes, quando in talibus cogitationibus cum aliqua delectatione remorantur, non quidem decenter ex flagitium, sed intentionem mentis, non sicut oportet, ne illo incidat, inde auerentes, aut si incidit, inde rapientes. Ita Augustinus. Ex quibus verbis videtur dari veniale in materia luxuriæ propter paruitatem delectationis. Secundò facit quòd aliqui delectatio quæcumque venerea etiam ex solo visu capta, esset mortalis, quòd negat Caietanus & plures alij docti viri, & tamen aspectus istius, quando libidinosis sunt, ut tradunt multi, quòd modo ex fornicatione speciem fortiumtur. Tertiò non apparet ratio, quare hic non possit excusari leuitas materiæ à mortali, sicut in aliis peccatis, quorum materiæ admittunt diminutionem. Nec valet dicere ex Galeno & aliis Medicis cum Rebellio *lib. 2. q. 1. sect. 1.* & Metolla *rom. 1. disp. 2. c. 4. diff. 2. num. 120.* quòd omnis delectatio venerea sit inchoatio quadam pollutionis, atque adeò pertineat ad molliem. Itaque sicut inchoatus actus occisionis est mortalis, ita etiam quæcumque eiusmodi delectatio, nam responderet, quòd quando inchoatio tam exigua est, ut actus mortalis non censatur physicè secundum substantiam, aut virtute, moraliter loquendo, iam esse, sed solum in dispositione remotiori, aut imperfectiori, non erit talis inchoatio mortalis, etsi actus fuerit mortalis. Et tandem non valet dicere quòd inter solutos hæc delectatio semper habet finem operis mortiferum, scilicet copulam carnalem, nam responderet, quòd quicquid sit de intentione naturæ, morali intentione, non satis perfectè habet ista delectatio finem mortalem, quando dispositio est tam remota.

3. Sed his minimè suffragantibus Baldellus *rom. 1. lib. 3. disp. 14. num. 4.* & Lopez de Texeda *rom. 1. lib. 2. tract. 3. contron. 13. numer. 73.* testantur, Clem. VIII. definiuisse in officio Sanctæ Inquisitionis non dari in rebus venereis paruitatem materiæ; & sententiam Marchantij *ubi supra* ego reprobaui in 4. *part. tractat. 4. resol. 136.* & *tractat. 5. resol. 5.* Vide etiam meipsum in 3. *part. tractat. 5. resol. 1.* in quibus locis adduxi Doctores asserentes in rebus venereis non esse dandam paruitatem materiæ, quibus me citato; nunc adde Cælestinum in *compend. Theol. moral. tract. 1. cap. 4. quest. 9.* Leonem de *offic. confess. pari. 1. recollect. 7. num. 32.* Possleuinum de *officio Curati, cap. 15. num. 26.* Gordonum *rom. 1. lib. 1. quest. 11. cap. 3. numer. 23.* neque enim in his materiis laxandæ sunt habent. Unde hic non grauabor apponere decretum factum à magno illo viro Claudio Aquauina pro Societate, quòd est tenoris sequentis. Quia nonnullorum opinio, qui docent etiam in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæsitam, propter leuitatem materiæ excusare à peccato mortali, plurimum obesse possit non solum bonæ Societatis estimationi, sed etiam puritati morum, quantum in nostris, tum in externis tantum semper facit Societas, & quia propter periculum in quod inducit, ac moralem impossibilitatem distinguendi practicè in re tam lubrica materiam leuem à graui, à doctis admodum, grauibque Societatis Patribus, cum quibus ne-

gotium hoc communicauimus, in praxi omnino fallè maxime periculosa, ac puritati valde contraria iudicatur, re maturè considerata, statendum in Dominio obnoximus, ne quis in Societate in posterum vel publicè vel priuatim, non modò vt veram, vel probabilem, sed ne vt tolerabilem quidem vlla ratione eam doceat, nec placere sibi significet, aut secundum illam consilium cuiquam det, quòd omnibus in virtute sanctæ Obedienciæ præcipimus, & sub pena excommunicationis ac priuationis lecturæ, vocis actiue, & passiuæ, nec non etiam inhabilitatis ad quælibet Officia, ac aliis penis arbitrio nostro infligendis, & ad professionem tales intelligant se minimè esse admittendos, & ubi de re factis coniterit, Prouinciales statim exequi debebunt, neque primo quoque tempore moneri, vt re examinata statuere possint, an qui rem tanti momenti, atque à nobis tam seridè commendatam neglexerit, retineat in Societate expediat, atque hæc interim, dum (quòd futurum speramus) grauius aliquid in hæc doctrinam à suprema Romana Sede statuatur, volumus etiam vt post manifestationem huius decreti, si quis in posterum aliquem ex nostris contra supradicta deliquisse nouerit, igneatur in virtute sanctæ Obedienciæ Superiori aperire, Romæ 24. Aprilis 1612. *Claudius Aquauina.* Et hoc decretum afferit Pater Trimarchi in *tr. de Confess. sollicit. disp. 2. sect. 7. n. 16.* & Tancerus in *part. 2. disp. 4. q. 8. dub. 6.*

4. Resol. V. p. 1. 9. in *fin. resol.* adde. Et tamen hæc sententiam nouissimè validissimè firmat rationibus Nicol. Baldelli *lib. 1. disp. 14. n. 3.* & sequ. ubi etiam notat Clem. VIII. in officio sanctæ Inquisitionis contrariam opinionem damnasse, unde puto illam neque speculatiue, neque in praxi sustinendam esse.

5. Notandum est etiam hic obiter, Lessium *lib. 1. c. 1. dub. 8. n. 62.* docere contra deationem partium venerandorum, non ex delectatione, sed ex mortuo curiositate, non esse peccatum mortale. Sed hæc opinio si iudicis efficeretur cum alia persona, mihi non placet. Et in etiam tenet Sanchez *de matr. 10. 3. lib. 9. disp. 46. n. 11.*

6. Nota etiam ex dictis me rectè his diebus conuulisse contra Caiet. in 2. 1. q. 1. 4. art. 4. ad 1. & in *sum. verb. chorea, in fine* & contra Tabien. in *sum. verb. osculum*, tangere manum, vel intorquere digitos, vel brachium vellere, aut premere femina pedem, ex delectatione quæ in hoc faciendū sentitur, esse peccatum mortale, si delectatio quæ ex dictis capitur, & propter quam fiunt, sit venerea; nam, vt dictum est, in tali delectatione non potest dari paruitas materiæ, quòd etiam nouissimè docuit Iac. Gordonus in *Theol. moral. lib. 1. q. 12. n. 21.* & *lib. 6. q. 11. c. 7. §. 2. n. 27.*

RESOL. XX.

An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex part. 1. tr. 11. & Misc. 2. Ref. 28.

§. 1. Tertiò calamus sumo circa præsentem questionem, & contra me nominatim insurgentem affirmatiuam sententiam tenet Ioannes Caramuel in *reg. D. Cened. disp. 69. num. 1052.* & sequ. ubi vires sui acutissimi ingenij argumentando pro hac firmè sententia sic demonstrat, & asserit. In cæteris præceptis datur materia parua: ergo etiam in præcepto continentie.

2. Das disparitatis rationem, quòd fragilitas humana sit maxima, & periculum videatur euident. Sed hæc ratio nec est vera, nec sufficiens. Sane non verè quoniam non video, cur non possit Petrus leuiter femina pedem pede comprimere, quin se exponat euidenti periculo consensu in vteriore actum. Quis credat non esse possibile quòd Paulus ex leui & feniali curiositate adpiciat transeuntem feminam, quin

Prima ref. citata in hoc textu hic est in 6. *part. tractat. 4. resol. 136.* & *tractat. 5. resol. 5.* Secunda inuenitur in to. 5. tr. 9. Ref. 28. Tercia vero hic est ref. antecedens, & in aliis cius primæ not.

quin velit ulterius progredi, & liberius peccare; Præterea esto, detur tale periculum concomitans, quod reuera non detur. Esto non possis digitum mulieris stringere vel leuiter, sine periculo euidenti consensus; an ideo neganda esset materia parua; minimè. Sane dicendum esset leuem tactum habere duas malitias distinctas, alteram intrinsecam, alteram extrinsecam. Intrinseca esset malitia leuis, utpote quæ sumeretur ab actus quantitate, quæ reuera est leuis; extrinseca esset grauis, quoniam sumeretur à periculo, quod supponitur euidens & graue. Euidens dixi, non enim est proximum si sit probabile; quoniam si illud probabiliter subsit, probabiliter etiam non subsistit. Nec valet dicere, quòd nulla est tam parua fornicatio, quæ non sit peccatum mortale; ergo nulla est tam parua delectatio lasciuia, quæ non sit culpa grauis. Probat Filiucius consequentiam: Quia delectatio foritur morem actus, atqui actus est mortiferè peccaminosus; ergo & quæcumque delectatio.

3. Negata prima consequentia, ad Filiucij probationem respondeo distinguendo maiorem, Delectatio leuis foritur morem actus, nego; grauis, concedo. Concedo subsumptam minorem: & eodem prorsus modo distinguo consequens. Si Filiucius agat de delectatione graui, concedo, si de leui, nego.

4. Arguis iterum, Omnis delectatio venerea secundum Galenum est inchoatio quadam pollutionis; atquid omnis actus inchoatus pollutionis est mortalis: ergo quæcumque delectatio.

5. Respondeo distinguendo. Omnis delectatio venerea est pollutionis inchoatio remota vel proxima, leuis vel grauis, parua vel magna, concedo: est semper inchoatio proxima grauis, & magna, nego. Similiter omnis actus pollutionis, qui grauius est inchoatus, erit peccatum mortale; non autem qui fuerit inchoatus leuiter. Vnde sequitur quæcumque delectationem grauem, esse mortaliter peccaminosam; non quæcumque leuem. Hæcque Caramuel, qui postea quaerit, quantum sint actiones lasciuæ, quæ censentur leues, & sic respondet. Aliqui asserunt manuum leuem contactum, pedis impulsum, osculum, & similia, sublati vltiori periculo, non esse graua. Ego à delectationis quantitate culpæ magnitudinem merior, & ex meis principiis sic philosophor. Illa delectatio, qua octies maior sufficeret semen decidere, est grauis, & mortaliter peccaminosa; quæcumque ea minor, est leuis. Patet; quia ex meis principiis, quæ superius efficacissimè probaui; completi operis octaua pars est materia minima peccati grauis. Ergo delectatio quæ est minor octaua parte delectationis completæ (ni aliud periculum subsit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico, quæ semen decideret, si remaneret, ita Caramuel.

6. Hanc etiam sententiam, quòd videlicet in rebus venereis detur paruitas materiae præter Authores à me alibi citatos, quos postea refert etiam Caramuel, tenet nouissimè contra me nominatim insurgens Sapientissimus Magister Franciscus Araujo Dominicanus S. Theolog. Professor in Academia Salmaticensi, in suis eruditiss. Comment. in 2.2. Thom. & Laurentius Laudmeter in Reg. D. Bened.

7. Verùm ego his Doctoribus non possum adhærere, quia non desunt qui censent dictam doctrinam esse censuræ dignam, vnde Ioann. Ant. Saura in voto Platonis de examine Propositionum cap. 13. sic ait: Propositio periculosa in moribus, illa est, quæ speculatiuè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis; verùm in praxi moraliter loquendo sine grauis culpe reatu non potest executioni mandari. Hoc periculum in causa est vt similes propositiones iustissimè possint condemnari, quales sunt nonnullæ opinionis circa materiam leuem in re-

bus venereis. Ita Saura, qui etiam antea in cap. 1. videri asseruerat, & nouissimè asserit doctissimus, & amicissimus Dominus meus Transmirra tractat. de obligat. reuel. quest. 4. cap. 4. num. 4. Et ita me cito nouissimè nostram sententiam tenet Ioann. Machadus de perf. Confess. tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 19. Vocum. 1. numero 4. Et ne desetas omnino videre Magistrum Texedam Dominicanum in Congou. Theolog. moral. tom. 1. lib. 2. tract. 3. contr. numer. 11. qui inuehitur contra Sanchez, & per consequens contra Magistrum Araujo.

RESOL. XXI.

De censuris, quibus aliqui auctores inuenerunt opinionem asserentem in rebus venereis dari paruitatem materiae.

Et concluditur ad denuntiandum Confessarium sollicitantem in confessione, excusare paruitatem materiae, vt pretere manum, brachium, vel pedem, ponentis vellere, vel digitum intorquere, &c. Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Res. 3.

§. 1. Doctissimi Viri Araujo, Caram. Bossius, Laudmeter, Zanardus, Salas, & olim Sanchez, cum aliis à me alibi citatis docuerunt, quod in rebus venereis detur paruitas materiae, & hanc opinionem nouissimè tanquam probabilem admittit Thomas Hurtadus tom. 1. tr. 4. cap. 8. ref. 65. §. 2. num. 927. & §. 3. num. 932. 934. & 935. vbi sic ait: Vt autem id quod sentio dicam, supposita sententia probabili quod detur paruitas materiae, tum in materia luxuria, tum in materia sollicitationis in confessione vera, vel simulata suppono primò, quòd verba possunt dici inhonesta, aut turpia, aut ex parte rei significare, quæ turpis, & inhonesta est, aut ex parte ipsius loquentis, & proferentis. Primo modo non sunt mala moraliter, aut peccata, sed sunt indifferentia: sicut, & cogitatio de re turpi, & inhonesta indifferens est, & potest ordinari ad bonum, & malum finem, vt notauit optimè Thomas Sanchez, vbi supra num. 34. Quare si ordinatur ad bonum finem declarandi doctrinaliter conceptum rei turpis, bona est: si vero ad malum finem, mala; vnde Doctores, Medici, & Theologi, qui causa medicinae, aut pacificandi conscientias, verba significantia res inhonestas dicant, non peccant, quia omnia munda mundis: idem dico de verbis amatoris, vulgò Requiebro.

2. Suppono secundò, quòd inter ea, quæ in materia luxuria ex paruitate possunt esse peccata venialia, est notanda proximitas ad copulam, ad quam ordinantur, tactus enim secundum partem, quæ tangitur, magis, aut minus prouocat ad luxuriam. Idem dico de osculis. Quis dubitat magis incitare tactus in mammillis, quàm in facie, & magis in cruribus quàm in mammillis. Rursum osculum in proprio ore, quàm in fronte. Idem de nutibus, magis mouent, quæ fiunt toto corpore, quàm qui fit capite, aut ore. Amplius verba, quæ clarè, & distinctè significant partes venendas, quàm alia, quæ alias partes significant. Similiter verba amatoria alia sunt magis incitativa, quia viuacius significant amorem mundanum, alia, quæ minus.

3. Dico primò, osculari feminam in confessione autè, vel post, in facie, vel in ore, absque dubio est sollicitatio, similiter tangere crura, attricare mammillas. Secus vero osculare manus, vellere brachium, pretere pedem. Ita ille.

4. Verùm communiter Dd. contrariam sententiam tenent, asserentes in rebus venereis non esse materiae paruitatem concedendam, quos ego alibi ad fatietatem

Sup. hoc latissime in quatuor precedentibus ref. & in aliis earum annotationibus.

Sup. hoc secus in §. vlt. huius Res. & in aliis eius annot.

Alibi in Resolutionibus not. 1. huius Res.

tem adduxi, quibus nunc addo Remigium Noyden in *tract. confess. tract. 2. cap. 6. §. 2. num. 3.* ubi sic ait [En la materia de la sensualidad no se da paruidad de materia; y assi es pecado mortal qual quiera accion libidinosa; pongo por exemplo la de los besos y osculos, que aunque de su naturaleza no sean deshonestos, moralmente lo son, y se ordenan à torpeza, aunque falte la intencion ne passar adelante, como dotamente lo enseñan *Caet. 2. 2. quest. 154. artic. 1.* y es lastima que aya ayudo Autores, que han enseñado la contraria; porque muchos usando mal della suelen cometer muchos y graues pecados; y aunque segun su opinion perece dan modo como vn pecado mortal venga à ser venial con sus metafisicas, las quales quando bien sean assi especulatiuamente, todas son vnos impossibles morales, y es poca cordura, eseriuardo moralmente para casos morales, y que succeden práticamente, poner los metafisicos; y quando estos se pudiesen para mostrar el ingenio, ò otra razon, siempre à la postre se auian de dar por impossibles moralmente. Y o se de vna grauissima, y doctissima persona, que despues de auer seguido cinco, ò seis años estas opiniones, vino à confessar que eran tantos los zumbidos de la conciencia, que le obligaron à abrazar, y seguir la otra; y que todo à quel tiempo auia fido tanto la fuerza de la tentacion, y la bateria, de queno era pecado dar vn osculo à vna muger, que era casi imposible poderlo resistir.] Ita Remigius, ex quibus patet quantum in praxi sit detestanda opinio affirmatiua.

5. Sed quid sentiant aliqui Auctores de dicta opinione nunc videndum est; *Castrus Palauis tom. 1. tract. 12. disput. secunda, punct. 10. numero quarto*, asserit, nullam habere probabilitatem. *Ioannes Henriquez in qq. select. sect. 8. questione octaua, numero 21.* ait, esse falsam; At plus addit *Magister Texeda Dominicanus in Controuer. Theolog. moral. tomo 1. lib. 2. tractat. 3. controu. 13. numero 66. fol. 163.* & dicit hanc opinionem esse omnino relegandam à sana doctrina, & *controu. 1. numero 11.* hæc scribit; Quare doctrinam nostram, ita veram iudico, vt oppositum iam sustineri non possit: quia *Clemens Octauus* felicitis recordationis, & *Paulus V.* condemnauerunt illam, & decreuerunt sententiam asserentem dari paruitatem materiam in rebus venereis, actumque venereum (si sit sufficienter deliberatus) posse vacare mortali culpa debere denuntiari Inquisitoribus fidei, & ideo omnino dicendum est contra præfatos Auctores, delectationem veneream, seu libidinofam captam ex oculis, aut amplexibus, seu impudicis tactibus etiam secluso ordine ad copulam, & pollutionis periculo, quamuis parua sit, esse mortalem culpam.

6. Vnde præfatus *Sancius in summa 2. to. lib. 5. cap. 6. numer. 12.* retractauit sententiam, & nunc conformis prædicto motui proprio (asserit ipse) & veritati, iudicat non reperiri paruitatem materiam in delectationibus venereis, quæ deliberatè capiuntur ex obiecto graui etiam secluso periculo pollutionis, & consensus in delectationem, & ideo quantumcumque modica fuerit delectatio, si ex obiecto mortali fuerit capta, erit semper mortalis. Ita *Texeda* quem forsitan postea pœnituit hæc scripsisse, nam omnia supradicta iacula contra *Sanchez* ab ipso emissa, vulnerant etiam *Arauyum* sui ordinis ornamentum. Et tandem *Pater Verricelli in qq. moral. tr. 4. quest. 17. numer. 3.* exarscit contra dictam sententiam, ait enim esse per principia intrinseca, quam extrinseca omnino improbabilem, falsam, temerariam, erroneam, periculofam, ac scandalofam, & fortè grauiori censura dignam, & postea per partes conatur probare omnes supradictas censuras; vnde in fine *num. 12.* sic ait;

Itaque opinionem asserentem dari paruitatem materiam in rebus venereis, tanquam temerariam, erroneam, periculofam, scandalofam, ac in fide suspectam à quorundam neotericorum libris expungendam censerem. Imò in publicè eam docentes, posse procedere fidei Inquisitores puto; nam *Paulus III.* in sua constitut. incip. *In Apostolice culmine specula*, quæ habetur post Directorium Inquisitorum, facultatem dedit inquisitoribus procedendi contra quocumque asserentes propositiones, periculofas, scandalofas, errores continentes, & alias Catholice fidei minus consonas, Christianæque pietati, ac bonis moribus inimicè conformes. Huiusmodi autem propositionum asserentes, non sunt cogendi ad abiturionem, sed ad renouandum publicè illas, & ad errorem suum detestandum, iuxta *extrauag. Vus electionis, de hæresibus, & aduertit Carena tract. de Sancto Officio part. 2. tit. 16. n. 22.* *Hucvscue Verricelli.*

7. Verùm ego tum ex molestia, quam profiter in scribendo, tum etiam simul propter reuerentiam, quam deo viris doctis, libenter me ablinco à censura opinionum, vt facio circa præsentem sententiam, ac illam remittendo ad quos spectat, solam assero me olim docuisse, & tunc iterum docere, non esse in rebus venereis profus concedendam paruitatem materiam; vnde præter Doctores, quos etiam me citato adduxit *Verricelli*, ubi supra hæc sententiam etiam me citato tenet *Doctus Ioseph Iannarius de casibus reseruaris resolu. 56. numer. 5.* ubi sic ait: Tactus verò leuior, vt tangere manus feminæ, vel vellicare ipsam, vel digitum intorquere, vel pedem premere, vel brachium restringere, &c. habiti etiam ad captandum delectationem veneream inde surgentem, non esse materiam peccati mortalis putat *Sanchez l. cit. numer. 16.* ob leuitatem materiam; At oppositum sentio, cum talis delectatio, sit etiam ordinata à natura ad coitum, & consequenter, est delectatio parua, tamen continet totam malitiam, quæ secundum eundem *Sanchez* est ordinatio à natura ad coitum & consequenter mortale, & talis delectatio etsi parua, tamen spiritus ad coitum deseruitur commouet, cum delectatio cum tali commotione sit venerea. Vnde quamuis nihil placeat, quod oscula, & tactus non libidinosi sint ad summum peccata venialia, tamen omnino displicet opinio dicentium in oculis, & tactibus libidinosi dari paruitatem materiam; hoc enim factor, me non intelligere, quomodo materia cum adequata malitia peccati mortalis possit dici venialis, commotio enim spirituum deseruiunt ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas spirituum; & etiam ordinatio delectationis ad generationem, & non ordinatio quantitas delectationis; Si enim quantitas spirituum constitueret peccatum mortale, quanta quantitas horum spirituum esset necessaria ad peccatum constituendum? quis enim vidit hanc determinationem à natura stabilitam? Tanto magis, quia videmus nonnullæ cum parua commotione spirituum ad pollutionem transcurrere, & è commercio alios cum maxima delectatione non pollui. Dicendum igitur est, quod delectatio commotionis spirituum deseruiunt ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas commotionis. Et ideo omnino negamus paruitatem materiam in delectatione venerea. Ita *Iannarius.*

8. Vide etiam me citato *Franciscum Briccium in Promptuario Confessario in part. 2. cap. 14.* & ne deseras omnino recognoscere sapientissimum, & amantissimum Patrem *Rodericum Arriaga in cur. Theolog. tom. 5. disp. 58. sect. 3. num. 43. cum seq.* ubi notat, quod dupliciter potest concipi hæc paruitas materiam.

De paruitate Materiae. Resol. XXII. &c. 41

in delectatione morosa, & motibus carnis à se insurgentibus non procuratis à voluntate: ita tamen, ut eis sic insurgentibus liberè voluntas consentiat. Alio modo ut ipsa voluntas procurat deliberatè eos motus, aut delectationem, de qua disputamus, vtrum includat paruitatem materiae, & in hoc ultimo casu teneri firmiter non dari paruitatem materiae, quae excuset à mortali, in primo verò casu sic ait Arriaga num. 46. Alio modo potest ea paruitas materiae accipi, ut scilicet appetitus ipse per se ex aliquo casu excitet motus aliquos carnis leues, & tunc voluntas liberè eis delectetur, in hoc autem casu non desunt aliqui Auctores, qui iudicent tales consensus non esse mortales, eo quod in primis motus illi, non dicunt in se aliquam indecentiam grauem, neque inferunt damnum graue naturae rationali; periculum autem illius vltioris consensus, aut grauiorem motum excitandum nullum videtur esse: Cum enim supponamus ipsam appetitum non esse tunc magis motum, nec habere alias cogitationes naturales, per quas fortius exciteret, sanè ex eo quod voluntas liberè gaudeat de ea excitatione, non videtur se inducere in nouum periculum grauioris consensus; ideoque non videtur tunc villo modo peccare mortaliter. Et ita ego docui *tom. tertio*. Nihilominus tamen re melius considerata, accedente maximè admodum Reuerendissimi Patris nostri Generalis Vincentij Carafae mandato, ne vllus eam sententiam doceat, omninò dicendum est etiam tunc esse mortale eis consentire: quia si appetitus agnoscat voluntatem sibi positivè consentire, sumere inde vires potest, ut fortius insurgat: licet enim appetitus non tam insurgat, ex eo quod voluntas delectetur in ipsis moribus, quam ex cogitationibus, & propositionibus obiecti, aliisque naturalibus occurrentibus dispositionibus, & supponamus in eo casu non esse tales cogitationes hic & tunc potentes, nisi ad leues motus excitandos; nihilominus eo quod voluntas eis delectetur, nouum ignem videtur applicare, quo facit illos maiores. Ita Arriaga. Exterminetur igitur paruitas materiae in rebus venericis.

9. Et his prorsus reiciendam esse puto sententiam P. Hurtadi, *vbi supra*, est enim contra praxim sacri Tribunalis, & aperit viam fraudibus, ac praebet anam malis confessoris sollicitandi impunè, nam si femina illis leuibz tactibus consentit sollicitationi, haberet quidem intentum; si autem non consentiret liberè, confiteretur denuntiationem propter excusationem paruitatis materiae, quae datur in rebus venericis. Et ideo me citato refellit hanc sententiam Carena *tract. de offi. Inquis. par. 2. tract. 6. §. 6. n. 37.* & Bordon. *in sacro Tribunali c. 23. q. 2. n. 14.* tradit tactus manuum poenitentis sine vlla causa allicere ad sollicitationem, & ideo nouissime Philippus de Bictis Cappuccinus *in praxi causarum iudicium Regularium c. 3. tract. 11. q. 122. num. 37.* probat, ad denunciandum confessorium non excusare paruitatem materiae, ut pretere manum, brachium, vel pedem poenitentis vellicare, vel digitos intorquere.

RESOL. XXII.

An Aduocatus teneatur de culpa leui? Ex part. 2. tr. 15. & Misc. i. Ref. 59.

§. 1. Affirmatiuè respondet Villalobos *in sum. 10. 2. tract. 10. diff. 1. numer. 10.* Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. damnus, diff. 1. man. 7.* Ledesma *in sum. part. 2. tract. 8. c. 36. concl. 1.* Salon *in 2. 2. tom. 1. q. 71. a. 1. controu. vnica concl. 2.* Rebelle *part. 2. lib. 1. q. 10. num. 7.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 730. num. 2.* Sayrus *in Clauis Regia, lib. 10. tract. 2. Tom. VIII.*

cap. 8. num. 11. Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. cap. 9. sect. 3. n. 90.* Nauar. *de restit. lib. 3. cap. 3. num. 3.* Bannez *in 2. 2. q. 71. art. 4. dub. 2. concl. 2.* & Ioan. de la Cruz *in direct. consil. part. 1. praec. 8. a. 5. dub. 19. concl. 3.* vbi sic asserit. Ex dictis patet, peccare mortalitèr Aduocatum paratum admittere plures causas, etiam iustas, cum exponat se periculo morali, committendi culpas leues; ob plura negotia. Ita ille.

2. Sed si hæc sententia esset tenenda, vè, vè Aduocatis, & ideo contrariam opinionem non minus probabilem esse existimo, tunc tenet, Lessius *lib. 2. cap. 7. dub. 7. num. 31. & 32.* Azor. *part. 3. lib. 13. cap. 29. dub. 5.* Malder. *in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. q. 44. num. 3.* Grassius *dec. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 28.* Rodriguez *in sum. tom. 1. cap. 6. num. 6.* Ortiz *in sum. cap. 8. numer. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 11. dub. 4. num. 4. & 5.* & alij. Dico igitur, neminem teneri in foro conscientiae ex culpa leui, vel leuissima in officio, sed solum ex graui; quia nemo tenetur in officio, vel altificio esse prudentior, & diligentior, quam passim homines eiusdem conditionis esse solent, & ideo Aduocatus non tenetur esse diligentior, aut prudentior, quam passim boni Aduocati esse solent. Vnde si contingat causam amittere, eo quod non praestitit, quod doctissimus, & diligentissimus praestitisset, tamen si bona fide praestitit, quod solent diligentes, & docti in similibus causis, non tenetur ad restitutionem. Ita Lessius *vbi supra*.

RESOL. XXIII.

An mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam prestare teneatur? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 34.

§. 1. Ad dolum, & latam culpam teneri existimat Duaren. *ad tit. ff. mandati, cap. 2.* Schixard *disp. 15. ad Insti. thes. 4. q. 1. Meier. in disp. ad lib. 17. Pandectar. tit. 1. thes. 2. num. 2.* & alij. Sed alij existimant ad leuem, & leuissimam teneri, id est, summam, & exactissimam diligentiam in mandato praestandam esse, indicat perspicue l. à procuratore 13. C. mandati. Vbi Imperatores Diocletianus, & Maximianus rescribunt, à procuratore dolum & omnem culpam, non etiam improniam casum praestandum esse. Quod si igitur omnem culpam procurator, seu mandatarius prestare cogitur, sequitur vtrique, quod non solum latam, sed & leuem, leuissimamque culpam prestare teneatur. Omne enim qui dicit, nihil excludit, arg. l. omnia 7. ff. de rebus credit. si certi. per. cap. solita 6. circa finem. ibi, nihil excipient, &c. de maioritate, & obedienti can. si Romanorum 1. §. dicendo verò omnia, distinct. 19. Deinde eo ipso, quod Imperatores solum casum fortuitum, à mandatario non praestandum, excipiunt, satis aperte culpam leuissimam includere videntur, cum vnus exclusio, siue exceptio, sit alterius inclusio, & exceptio regulam confirmet in casibus non exceptis, argum. l. his verbis 120. ff. de legat. 3. l. quantum 12. §. denique Neratius 43. ibique Bartol. ff. de instrum. & instrum. legat. l. 1. & ibidem Decius num. 21. ff. de regul. iuris. Accedit textus in l. in re mandata 21. C. mandati. Vbi Constantinus Imperator ait, aliena negotia exacto officio geri debere, nec quicquam in eorum administratione neglectum; ac declinatam, culpa vacuum esse. Si itaque nihil in administratione negotiorum, à mandatario neglectum, culpa vacuum est, certè nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est, culpa vacuum erit. Idque praeterea euidenti ratione confirmatur; idè enim procurator, siue mandatarius

Sup. hoc in duabus Ref. seqq. & in tom. 6. tr. 34. ne deferas legere ex Ref. 140 §. 2. ad medium à vers. asserentes, & vltimam ref. 141. & 142. & etiam 143. & ex Ref. 119 §. Nec obstat, & si placet per lege alias Ref. earum annotationum, & hic infra etiam doctrinam ref. 126. & 27. & quamuis sint ex aliis diversis questionibus, tamen doctrina repletis, & facilius ex doctrina illorum dissoluerent omnes casum diff. sic potestis.

datarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque in re mandata prestare debet; quia mandatum recipiendo intelligitur polliceri, ac profiteri de industria sua, quae rei gerendae conueniat. Res siquidem, quam Procurator gerendam suscipit, non geritur sine industria, ac diligentia istius rei conueniente. Hoc igitur cum dixerit mandatarius, & promiserit, omnino prestare debet. Nihil enim magis congruit bonae fidei, quam quod inter contrahentes consuevit, dictumve est praeterea l. 1. ff. de pact. l. ex empto 11. §. 1. ff. de action. empt. l. si quid venditor 18. in fine principij, ff. de adilit. edit. Ergo, &c. Et hanc sententiam tenet Donell. lib. 11. c. 11. & ibi Hilligerus in Annotat. littera D. & E. Hunnius lib. 3. var. resolut. 7. p. 4. q. 3. & alij.

2. Nec obstat l. si procurator 8. §. ultim. ff. mandati. Vbi is, cui mandati, ut hominem emeret, dicitur mihi teneri, si emere neglexerit, vel dolo pecunia corruptus, vel lata culpa, si forte gratia ductus passus est alium emere. Ex quo colligitur, si nec dolo, nec lata culpa interuenierit, mandatarium non teneri. Nihil inquam, lex ista stringit, siquidem non solum in ea affirmatur; procuratorem teneri, si quid dolo, & lata culpa fecerit: sed etiam statim adicitur, si procurator seruum, siue rem ex mandato receptam non restituit, non teneri, si eius dolo, vel culpa non interueniat. Vnde intellectu facile est, eum teneri, si vel dolo interuenierit, vel culpa: quo verbo culpam etiam leuem intelligi oportet, ubi dolo opponitur, quiniud verbum, culpa, generale est, sub se leuissimam quoque culpam comprehendens. Quicquid autem de genere praedicatur, id de singulis eius generis speciebus enuntiat dicitur, argum. l. 1. §. quod autem 3. ff. de aleatorib. l. fin. in princ. C. de uisur. rei iudicat.

3. Similiter non obstat d. l. idemque 10. in princ. ff. mandati. ubi discretè scribitur, nihil amplius, quam bonam fidem, prestare eum oportere, qui procurat. Atqui prestare bonam fidem veteribus est, aut prestare, quod dicitur promissumque fuerit. d. l. 1. ff. de pact. aut extra conventionem facere pro captu & diligentia sua, quantum quis possit, & soleat: vltè non teneri, quamuis alias diligentior, & intelligentior melius rem gesturus fuisset. l. quod Nerus 32. ff. depositi. Non inquam, ille textus obstat, quia eo maxime confirmatur, procuratorem in re mandata omnem culpam prestare debere, & non dolum tantum. Quandoquidem iam supra dictum est, quod is, qui rem gerendam suscipit, intelligatur verbo gerendi, spondere, & fidem dare, se adhibiturum industriam, & diligentiam rei gerendae conuenientem. Nihil siquidem, ut antè n. 2. 4. monitum, magis bonae fidei conuenit, quam prestare ea in contractibus bonae fidei, quae quis dixerit. d. l. si quid venditor. 18. circa princ. ff. de edi. in edi. 12.

Sup. hoc in Ref. 4. & 5. annor. praeterea, & in aliis earum annor.

4. Non item aduersatur regula iuris certissima, quae tradit. in contractibus, qui ad utilitatem suscipientis non spectant, dolum tantum, & latam culpam praestari, leuem, & leuissimam culpam non item, ut in deposito. l. si certo 5. §. 2. ff. commodati. dict. l. quod Nerus 32. ff. depositi. At in hoc mandati contractu nulla utilitas mandatarij suscipientis mandatum versatur. Quare dicendum videtur, mandatarium doli tantum, non etiam culpa leuis, aut leuissimae nomine obligatum esse. Non aduersatur, inquam. Quamuis enim nulla hic utilitas mandatarij versetur, nihilominus tamen is negligentiae, & culpa nomine tenetur: quoniam is, qui negotium alterius gerendum suscipit, diligentiam, & industriam suam profiteri, ac promittere censetur, cum in negotio gerendo industria, & diligentia rei gerendae conueniente, opus sit. At verò in deposito diuersa est ratio, in eo quippe nulla industria, aut diligenti opera opus est: sed sufficit, si depositarius depositum recondat, atque custodiat.

5. Praeterea non refragatur, quod nemini officium sciam, quod eius, cum quo contraxit, non sui commodi causa susceperit, damnosum esse debeat. l. si seruum 61. §. quod verò 5. ff. de furt. l. sed quis 7. ff. de re. l. si seruum aperiant. Sed in nostro casu mandatarius solus mandantis gratia, & non proprii commodi causa, officium in se recepit. Ergo hoc ei damnosum esse non debet. Respondetur enim, cum mandatarius leuissimae culpae nomine conuenitur, non ipsi officium, sed negligentiam suam, & culpam damnosam esse. Nam si rectè, & pro ut pollicitus erat, suo officio perfundus esset, non posset vllius culpa, aut damni, in re mandata dati nomine conueniri. Quia verò damnus culpa, & negligentia eius datum est, & quissimum putatur, hoc non domino, sed ipsi mandatario nocere, argum. l. quod quis 20. §. ff. de reg. iur.

6. Insuper non resistit l. si fideiusor 29. §. hoc idem tractari 3. ff. mandati, ubi dicitur, fideiusorem, eundemque mandatarium, qui postquam soluit creditorem, non id significauit reo principali, siue debitori, si debitor postea soluat, detrimentum istud sustinere debere, quia hoc factum sit dolo proximum. Etenim ex eo non rectè colligitur, si quid culpa leui, vel leuissima a mandatario peccatum sit, id ab eo non esse praestandum. Est enim ibi argumentum à maiori: quod dictum esset, non mirum, si hic fideiusoris damnus esse asserimus. Nam etsi culpa ab eo hic peccatum esset, teneretur tamen. Quanto igitur magis tenebitur ob hoc factum, quod est dolo proximum. Donell. d. lib. 13. comment. c. 11. pag. 171. ad fin.

7. Ad haec, nihil obest, quod cum tutor de dolo, culpa lata, & leui tantum teneatur. l. a tutoribus 32. in princip. ff. de administrat. & pericul. auct. l. 1. in princip. ff. de tutel. & rationibus disfracend. l. quicquid id 7. C. arbitrium ruel. de eadem culpa tantum mandatarius teneri debeat. Namque euidenter inter tutelam, & mandatum ratio differentiae est; hoc quippe est liberum; illud uero voluntaria non est, cum tutor tutelae munus suscipere cogatur. §. sed ex his 3. sup. de Atiliano tutel. l. 1. in princip. & l. ita autem 5. §. 1. in fin. ff. de administrat. & peric. tutor. l. si quis 9. ff. de muneribus, & honorib. l. praef. 3. C. de suspectis tutorib.

8. Sed licet haec omnia satis vrgent, tamen in foro conscientiae culpam leuem, & leuissimam non obligare in hoc casu, & similibus, tenet Cardin. de Lugo de iust. & iure, tom. 1. disp. 8. sect. 8. n. 106. & seq. licet contractum probabile etiam putet, quod videtur docere P. Valquez opuscul. de restit. c. 2. §. 2. dub. 6. n. 41. & 42. sed nimis durum apparere; vide me ipsum in fortibus terminis part. 3. tr. 6. resolut. 49.

RESOL. XXIV.

An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa leui, & leuissima?
Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 32.

§. 1. Affirmatiuum sententiam tenet Hunnius in variis resolutionibus iuris ciuilibus, lib. 3. tract. 7. part. 4. quest. 3. Probat hanc suam sententiam ex textu in leg. A procuratore 13. C. de mandato in qua Dioscletianus, & Maximianus Imperatores rescribunt: A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam imperiusum casum praestandum esse, iuris auhoritate manifestè declaratur. Cum itaque omnem culpam procurator, seu mandatarius, prestare compellatur, sequitur, quod non solum latam, & leuem; sed & leuissimam culpam prestare cogatur: nam, qui omnia dicit, nihil excludit. Accedit ad hoc, quod, dum solum excipit Imperator casum, fortuitum, ut à mandatario non praestetur incho-

dere videatur culpam leuissimam; cum exceptio vnus sit alterius inclusio; & exceptio regulam confirmare solet in casibus non exceptis. Quin & l. 2. n. c. mandati. idipsum clare, & perspicue exprimitur, dum Imperator ibi scribit. *Aliena negotia exacto officio veri: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatam, culpa vacua esse.* Quod si igitur nihil in administratione negotiorum à mandatario neglectum est, culpa vacuum est; nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatam est. Et sane ratio huius obsecra non est. Idcirco enim procurator, omnisque mandatarius omnem culpam, adeoque leuissimam quoque, in re mandata præstare debet: quia mandatum recipiendo, intelligitur polliceri de industria sua, quæ rei gerendæ conueniat. Et enim res, quam procurator recipit gerendum, non geritur sine industria, & diligentia rei conueniente. Hoc igitur, cum mandatarius pollicitus fuerit, præstare debet. Est enim eæ bona fide, vt præstetur in omni contractu bonæ fidei, quod quis dixerit, & affirmauerit. *Si quid creditor, ff. de reb. cred.*

2. Nec obstat dicere, regulam iuris certissimam esse, quod cum in negotio aliquo utilitas debitoris non agitur, sed omne commodum, vel ad creditorem, vel ad alium spectet, in eo dolam tantum, & latam culpam præstari, leuem, & leuissimam non præstari, vt in deposito, l. 5. §. 2. ff. commodat. l. 1. §. vlt. l. Quod Nerva ff. de positi. Atqui tale est mandatum, quod vel solius mandantis, vel etiam extranei causa contrahitur. Igitur ex tali mandato mandatarius non tenetur de leuissima, sed de lata duntaxat culpa. Non, inquam, hæc obstant, nam respondetur, regulam in dicta leg. 5. §. 2. ff. commodati propositam non procedere, quoties quis suam proficetur, ac pollicetur industriam; nam tunc ad eam præstandam, quam pollicitus est, obstrictus tenetur.

3. Secundò non obstat, quod in leg. 21. c. de mandato. desiderat Imperator, vt mandatarius mandatum exacto officio exequatur. At exacta diligentia, à quo requiritur, is de leui solam culpam conuenitur, nec ad exactissimam diligentiam obstrictus est. Nam respondetur, in d. leg. 21. c. de mandato, positum esse pro superlatiuo positum, & exactum pro exactissimo dictum; id, quod ex sequentibus satis colligitur, dum subiicit Imperator: *Nil quicquam in administratione negotiorum neglectum, aut declinatam culpa vacuum esse, vult enim Imperator, quod, quicquid neglectum fuerit, aut declinatam; culpa vacuum non fit, ita, viximum, vt si neglectum, aut declinatam quid fuerit, quomodocumque etiam id fiat, id præstandum sit; id autem fit culpa non minus leuissima, quam leui, vt ita textus iste d. l. 21. non tam infringat, quam confirmet sententiam nostram.*

4. Sed, his non obstantibus ab Humio adductis, puto, contra ipsum, non esse recedendum à negatiua sententia. Dicendum est igitur, quod mandatarius, si res mandantis apud eum pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti: si verò culpa tantum leui, vel leuissima, non tenetur mandatarius; sed domino suo, id est, mandanti res illa perit. Hæc conclusio probatur primò ex regula generali acqussima, quam ius statuit, *In contrahibus, 20. ff. de reg. iur.* vbi etiam tenent omnes Doctores, quæ distinguit contractus in tres classes. Nam alij celebrantur in utilitatem solius custodiens rem, vt contractus custodia, & contractus commodati; alij, in utilitatem vtriusque contrahentis, vt emptio, & locatio; alij denique in utilitatem solius domini rei, non verò eam custodiens, vt depositum commodatum. Sancit ergo regula illa, quam omnes Doctores, & iura comprobant; in contractibus, qui celebrantur in utilitatem solam rei custodiens, tenetur de culpa lata, leui, & leuissima; vt in commodato, & precario; in iis, qui celebrantur in utilitatem vtriusque contrahentis, teneri de culpa lata, & leui, non de le-

uissima; in iis verò, qui celebrantur in utilitatem solius domini, & non rei tenentis, teneri de culpa duntaxat lata, non verò de leui, aut leuissima, vt contingit in contractu custodia, & deposito; qui in utilitatem solius domini fit; ex eo autem custodiens malam utilitatem penitus consequitur. Cum ergo in hoc contractu mandatarius nullam utilitatem penitus consequatur, l. Ex mandato. 20. vbi textus: *Ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere oportet.* sequitur euidenter, mandatarium ex rebus mandantis, quas apud se habet, teneri si pereant, vel deteriorentur de culpa lata duntaxat, non de leui, aut leuissima.

5. Secundò probatur iure, l. Si procurator. 8. ff. mand. §. Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit. Et infra: *Aut si lata culpa.* Vbi Bart. Tenetur de dolo, & lata culpa. Et gloss. ibi, & Doctores. Et l. A procuratore. C. eod. vbi textus: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam impronsum casum præstandum esse, iuris auctoritate declaratur.* Nec te moueat verbum hoc, omnem culpam, vt credas teneri de culpa etiam leui, & leuissima, quod ad culpam leuem attingit, intelligi debet de accipiente mercedem ob mandatum, vt frequentissimè contingit in procuratore, de quo lex loquitur, & de Medico, Aduocato, & aliis de leuissima etiam intelligi debet post moram in re restituenda, de quo nemo dubitat. Et hic intellectus harum legum necessarius omnino est, vt antinomia earum tollatur, & iura iuris concordent; & vt prædicta regula generalis, quæ optima est, & probatissima, inuolata semper custodiatur.

6. Probatur etiam prædicta conclusio l. Idemque. 10. ff. eod. ibi: *Nihil enim amplius quam bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat.* Sed, qui dolo caret, & lata culpa, licet leuissimam, aut leuem committat, bona fide agit rem alienam: quia plerumque, & communiter homines suis rebus maiorem diligentiam non adhibent. Ergo non tenetur mandatarius ex leui, & leuissima culpa; sed solum ex dolo, & lata culpa. Et l. Procuratorem. C. eod. ibi: *Procuratorem tam dolum quam latam culpam sumptuum, ratione bonæ fidei habita, præstare necesse est.* Vbi Salyc. [Procurator tenetur de gestis, & gerendis per eum susceptis, & de dolo, & lata culpa.] Et l. Si fideiussor. 29. ff. eod. ibi: *Si fideiussor omiserit exceptionem, videtur dolo versari: dissoluta enim negligentia propè dolum est.* Vbi vides, fideiussori, qui mandatarius est, dolum, & latam culpam, quæ propè dolum est, imputari, & alias minores culpas, leuem, scilicet, & leuissimam excludi. Clarior, & formaliter l. Si vi certo. 5. ff. commodati. ibi: *Dolum in deposito, nam, quia nulla utilitas veritatur eius, apud quem deponitur, merito dolum versatur solus; nisi forte, & merces accessit; & certè eadem est omnino ratio de alio quocumque mandato.* Et hæc omnia docet Orsate de contrah. tom. 2. tr. 13. disp. 44. n. 78. Reginaldus tom. 2. lib. 25. tract. 8. cap. 50. n. 60. Molina disp. 549 Layman sect. 5. tr. 4. c. 25. n. 1. & alij.

7. Nota tamen, supradicta procedere in mandato, qui non fit mercede conductus; nam, qui mercede conductus est ad mandatum de rebus, quas penes se seruat, mandantis, tenetur de culpa lata, & leui, non de leuissima, secundum prædictam regulam: quia contractus cedit in utilitatem vtriusque.

RESOL. XXV.

An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de leuissima culpa? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 35.

§. 1. Affirmatiue videtur respondendum; quia qui cumque sese sua sponte alicui negotio offert, in plus tenetur quam alias natura contractus patiens. S4p hoc in duabus præcedentibus Res. & legē

doctrinam
duarum ref-
requentium,
& vide alias
Ref. positas
in annot. 1.
Ref. huius
anot. & etiam
alias earum
notationum.

tyr. l. 1. §. si sepe evenit 35. ff. de positi. vbi depositarius, qui se deposito obtulit, tenetur etiam ad leuem culpam: cum tamen alias solum dolum, & latam culpam praestet. l. quod Nerua 32. ff. de vit. d. l. contractus 23. ff. de reg. iur. & explatum latius in §. praeterea 3. num. 22. & seqq. supr. quib. mod. re contrahit. obligat. Atqui verò negotiorum gestor administrationi negotiorum semper se offert, quoniam certissima est huius contractus natura, quod negotia aliena gerens, sponte non rogatus ad ea gerenda accedat, atque adeo semper sese offerat. In arbitrio enim ipsius est ab initio negotiorum administrationem suscipere: susceptam autem pro arbitrio suo negligenter administrare, liberum ipsi non est. Cum igitur etiam mandatarius, qui tamen se non obtulit, de omni culpa teneatur, l. a procuratore 13. C. mandati. & pluribus demonstratum in §. is, qui sequitur 8. n. 21. & seqq. supr. de mandato, idem & quidem multo meliori iure de negotiorum gestore statuendum fuerit.

2. Accedit praeterea textus expressus in l. si mater 24. C. de visur. vbi ab Imperatore Philippo rescriptum est matrem, quae negotia filij gessisset, omnem diligentiam praestare debere. Quod si igitur, omnem diligentiam praestare mater, in gerendis & administrandis liberorum negotiis, compellitur: sequitur, quod & exactissimam diligentiam, quam culpa leui opponi certum est, praestare teneatur. Et si à matre omnis diligentia exigitur, multo certe magis ab extraneo exigetur. Neque enim tam stricta inter necessarios, maxime verò inter parentes, & liberos esse solet observatio, quanta est inter extraneos, argument. l. 3. §. interdum 9. ff. de negot. gest. Et quamquam dissentientes regerant, omnem diligentiam, in d. l. 24. C. de visur. non absolute de omni diligentia, quam etiam diligentissimus paterfamilias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere consuevit, intelligendam esse, quae diligentia apponi solet non leuissimae, sed leui culpa: isthaec tamen interpretatio merito repudiatur. Tum quia nimis diuinativa est, nec vllò firmo fundamento scilicet, cum Imperator non dicat, omnem diligentiam matris, vel omnem diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolute & simpliciter, omnem diligentiam. Cum igitur Imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus, vulgata l. de pretio 8. ff. de Public. in rem action. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. praestand. Tum, quia diligentia, quam quis suis adhibet rebus, opponitur culpa lata: ita vt si eam in alienis rebus non praestiterit, latam culpam, seu culpam eam, quae dolo proxima est, commisisse putetur, d. l. quod Nerua 32. ff. de positi.

3. Et tandem huic sententiae non suffragatur textus in l. in re mandata 21. in fine. C. mandati. vbi Constantinus Imperator rescribit, in administratione alienorum negotiorum nil quidquam neglectum, ac declinatum culpa vacuum esse. Atqui negotiorum gestorem aliena negotia gerere, in confesso est. Sequitur ergo, quod si quidquam in eorum administratione neglexerit ac declinaverit, culpa haud vacuum sit: ea propter de culpa leuissima conueniri possit. Idque maxime vox, quidquam, arguit. Quidquid etenim neglectum fuerit, aut declinatum, culpa vacuum non est: ita nimirum, vt si ne neglectum, aut declinatum quid fuerit, quando cumque etiam illud fiat, id praestandum sit. Id autem sit culpa non minus leuissima, quam leui. Et verò est ratio illa non propria mandatarij, sed omni alieni negotij gestorij communis, siue mandato illud gerat, siue sine mandato. Quin imò, si locum illa habet, vt habet in mandatario, qui ad gestionem accedit, praecedente negotij domini rogatione atque mandato: multo magis locum habebit in negotiorum gestore, qui sponte sua, non etiam rogatus, ad negotia gerenda accessit, & se illis obtulit, atque offerendo industria suam in gerendo siue administrando profusus est.

4. Nec obstat aduersus supradicta l. i. i. C. de negot. gest. cum ibi Imperatores Diocletianus, & Maximianus doli tantum, culpa lata & leuis mentionem faciant: inde dicendum videtur, leuissimam culpam praestandam non esse. Etsi enim in illa lege culpa leuissima nulla mentio fiat: non tamen protinus conueniens est, hanc culpam leuissimam non esse à negotiorum gestore praestandam: vnius quippe inclusio, non est alterius exclusio, in constitutionibus Imperatorum, in Codicem relatis: quae sunt vltimum restrictae, ac commodatae ad consultationem & facti speciem Imperatoribus propositam. Igitur de leuissima culpa in d. l. 20. nihil respondent Imperatores, quia de ea non fuerant consulti, aut requisiti: sed huiusmodi facti speciei ipsis proposita & oblata fuit, quae is, qui consultatus Octavianae negotia gesserat, dolum, latam, & leuem culpam, non etiam leuissimam, commiserat. Quod si in genere an ne de omni culpa, aut in specie, an de leuissima culpa teneretur negotiorum gestor, Imperatores fuissent consulti, dubium non est vllum, quin idem de leuissima culpa responderi fuissent. Neque sane interpretatio nuda coniectura, aut diuinatione nititur: sed ex oppositione ista, quae fit in d. l. 20. manifeste colligitur. Namque opponuntur ibi tutor, atque curator negotiorum gestori ratione culpa, de qua tenentur. Atqui clarissimi iuris est, tutorem & curatorem de leui tenei culpa l. a tutoribus 33. in princ. ff. de administrat. & perit. tutor. l. 1. in princ. ff. de tutela, & rationibus distrahendis. quicquid 7. C. arbitrium tutela. & dictum supra ad §. in qui exequitur 8. numer. 32. sit. de mandato. Quae propter vt oppositio ista consistat, necessario admittendum est, negotiorum gestorem non solum de leui, sed de leuissima quoque culpa teneri. Humm. de resol. ad disp. 10. Treulier. ibes. 5. littera C. & vol. 1. pag. 715.

5. Secundo non obstat l. fideiusor 32. vers. negotiorum autem ff. de negot. gest. vbi Papinianus ait, in negotiorum gestorum actione culpam aestimari satis esse, non etiam casum. Nam si ibi culpa appellatione culpa leuissima contineri non debuit, cur iure consultus non aequè culpam leuissimam, atque casum exceptit, eam de illa magis, de hoc minus dubitari potuisset? Verum equidem est, culpam absolute positam significare culpam leuem, argument. d. l. contractus 23. ff. de visur. §. 3. supr. quib. mod. re contrah. obligat. & iurium limitium allegatorum supra n. 49. sed id non esse perpetuum, dicto modo loco ostensum est. Suadet enim interdum oppositio, quae fit inter culpam, & casum fortuitum, vt culpam interpretemur culpam omnem, quae & doli sit, & culpa lata, & culpa leuis, & culpa leuissima, vt in d. l. fideiusor 32. ff. de negot. gest. & l. si procuratorem 8. §. proinde 10. ff. mandati. Intrinsecum etiam idem dicitur suadetque subiecta materia, de qua agitur, mentione culpa in illa facta: quemadmodum circa contractus mandati, causam notauimus supra in d. §. in qui exequitur 8. in de mandati. 25. quod nimirum in illo appellatione culpa non leuis tantum, quae propria culpa dicitur, sed leuissima etiam comprehenditur, vbi cumque absolute culpa mentio fiat, vt in d. l. si procuratorem 8. §. proinde 10. l. i. in fine 10. §. 1. inter causas 26. §. sed cum seruis 7. ff. mandati. l. etiam 4. C. de ed. D. Vult. d. c. 15. pag. 172.

6. Tertia non obstat l. si pupilli 6. §. vltim. ff. de negot. gest. vbi à negotiorum gestore exigitur, vt diligens sit, non etiam, vt sit diligentissimus. Cui simile est, quod sit in recept. sent. Pauli lib. 1. tit. 4. in princip. dicitur, eum, qui negotia aliena gerit, exactam diligentiam praestare debere. Vnde colligitur, in negotiorum gestore culpam leuem, & non leuissimam, vindicari: siquidem exacta diligentia culpa leui, exactissima verò culpa leuissimae opponatur. Istud, inquam, non obstat. Respondetur enim, exactissimam diligentiam recte quae appellari diligentiam exactam: quoniam superbia

tio positiuum inesse constat. Nam qui doctissimus est, recte dicitur doctus: qui sapientissimus, recte dicitur sapiens. Itaque non sequitur, negotiorum gestor tenetur praestare exactam diligentiam; ergo non exactissimam. Item negotiorum gestor debet esse diligens: ergo non diligentissimus. Sic etenim a mandatario requiritur, vt aliena negotia, exacto officio, gerat. d. l. in re mandata 2. l. C. mandati. & tamen, nihil quidquam, ab eo neglectum culpa vacuum esse, ibidem pronuntiat. Sic & commodatarius non commodatis exactam diligentiam adhibere dicitur. §. item in 1. verfic. at. 13. Sec. supr. quib. mod. re contrah. obligat. & tamen ipsum de culpa leuissima conueniri, traditur in l. si cur certo 5. §. nunc videndam 2. in fine, ibi, diligentiam, in rebus 18. in princ. ibi, diligentissimus ff. commodati. l. 1. §. & ite quidem 4. ibi, exactissimam ff. de obligationibus, & actionibus, & expositum accuratius in d. §. 2. supr. quib. mod. re contrah. obligat. n. 23. & seqq.

7. Quarto non obstat, quod ex huiusmodi quasi contractu negotiorum gestor nihil plane commodi ad gestorem perueniat; sed solius domini, cuius negotia gesta sunt, vtilitas vertatur. Iuris autem non incogniti, quod cum contractus ad solius creditoris pertinet commodum, debitor de leuissima culpa conueniri non debeat. d. l. si cur certo 5. §. nunc videndum 2. ff. commodati. Hoc, aio, non obstat; quod enim dicitur, leuissimam culpam non praestari, cum contractus non concernit vtilitatem debitoris, id hanc recipit limitationem, nisi debitor se se contra sui obulerit, suamque diligentiam, & industriam professus fuerit. Iam vero negotiorum gestor nulla plane necessitate coactus, sed sua sponte aliena negotia administranda suscipit. Igitur merito de leuissima culpa tenetur. Ergo, &c. Et ita hanc sententiam tenet Donellus lib. 15. comment. iur. ciuil. l. 5. & ibi Hilligerus in notis litera F. Vultius lib. 1. discept. s. holsat. 15. Beloidus in delib. iuris, ex li. 1. Pandect. tit. 1. n. 30. & alij.

8. Sed ego contrariam sententiam tanquam probabilem admitto, vt supra diximus de mandatario, & nobiscum docet Cardin. de Lug. de inst. nom. tom. 1. disp. 8. sect. 8. n. 106. & 108. nam leges citatae non videntur obligare, maxime pro foro concientiae; & hanc negatiuam sententiam absolute docent Angelus, Myningerus, Balduinus, Heigius, Giphanius, Ritteshufius, Schneidevinius, & praesertim Henricus Bocerius n. 43. & seq. Petr. Greg. in Synag. iur. vniuers. lib. 20. c. 2. n. 4. Hunnius disp. 17. ad Inst. iur. c. 17. & alij.

RESOL. XXVI.

An negotiorum gestor teneatur de culpa leuissima? Et an haeredes tutoris, si negotia a tutore desinente capta perferunt, habeant actionem negotiorum gestorum, & c? Et deductur tutela non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui culpa competere? Et de qua culpa haeredes Magistratum teneantur? Ex p. 11. tr. 3. & Misc. 3. Rel. 18.

1. Causus erit quotidianus, & affirmatiuum sententiam tenet Hermanus Vylerius l. 1. disp. 11. Iacobus Cuiacius in leg. 2. ff. de positi, Donellus lib. 25. comment. 25. & ibi Osualdus Helligerus. Probatur primo haec opinio, nam in leg. 24. C. de v. iuris Philippus Imperator haud obscure significat, a negotiorum gestore exigi diligentiam exactissimam, non solum exactam, dum de matre liberorum suorum negotia gerente ita rescribit, si mater tua minor annis constituta negotiaque quae ad te pertinent gesserit, cum omnem diligentiam praestare debeat, viuas pecuniae tuae, quam administrasse fuerit comprobata praestare compelli.

2. Ecce hic mater omnem diligentiam in gerendis,

& administrandis liberorum negotiis praestare compellitur, quod si igitur omnem diligentiam quam culpa leuissima apponi dictum est; Et si a matre omnis exigitur diligentia, multo magis exigitur ab extraneo.

3. Non equidem me latet, vulgo interpretes diffidentius respondere, omnem diligentiam d. l. 24. non absolute de omni diligentia, quam etiam diligentissimus Pater familias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere solet, intelligendum esse; quae diligentia opponi solet non leuissimae, sed leui culpa.

4. Verum haec interpretatio admittenda non videtur; Primo, Quia est plane diuinatoria, nec vilo fundamento suffulta, cum Imperator non dicat omnem diligentiam matris, vel omnem diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolute & simpliciter omnem diligentiam; cum igitur Imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus.

5. Secundo, Quia diligentia, quam quis suis rebus adhibet, opponitur culpa lata, ita vt si eam in alienis rebus non praestiterit, latam culpam, seu culpam eam, quae dolo proxima est, commiserit; pro quo Textus est in l. 1. ff. de positi. vbi ita scribitur; Quod Nerva diceret latorem culpam dolum esse Proculo displicebar, mihi verissima videtur. Nam si quis non ad eum modum, quem hominum natura desiderat, diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito praestet, fraude non caret, nec enim salua fide minorem iis, quam suis rebus, diligentiam praestabit.

Facit etiam pro hac sententia lex 11. ff. de negot. gest. leg. 2. l. C. mandati. & §. 1. instit. de oblig. qua quasi ex contrah. nasc.

6. Verum communis opinio, cui ego adhaereo, tenet, quod non de leuissima, sed de lata solum, & leui culpa negotiorum gestor conueniri possit, & ita quoque Anton. Faber in l. 1. ff. de negot. gest. Petr. Faber ad l. 2. de reg. iur. Et ratio est, quia leg. in 20. C. de negot. gestis. Imperatores Diocletianus, & Maximilianus hoc clare significant, dum ita scribunt, Tutori, vel curatori similis non habetur, qui citra mandatum negotium alienum sponte gerit, quippe superioribus quidem necessitas muneris, administrationis finem, huic autem propria voluntas facit, ac satis abundeque sufficit, si cui, vel in paucis amici labore consulatur, secundum quae super his quidem quae nec tutor, nec curator constitutus vltro quis administrat, cum non tantum dolum, & latam culpam, sed & leuem praestare necesse habeat, a te conueniri potest.

7. Hic latae dumtaxat & leui culpa, non etiam leuissimae fit mentio, at hanc silentio Imperatores praeteriuri non fuissent, si & ipsa praestanda esset.

8. Secundo, Confirmat insuper hanc sententiam non parum, quod ex huiusmodi quasi contractu negotiorum gestorum, nihil plane commodi ad gestorem perueniat; sed totus contractus ad solius Domini, cuius negotia gesta sunt, vtilitatem spectet, atqui certi, & expediti iuris est, quod cum contractus ad solius creditoris, & agentis pertinet commodum, debitor de leuissima culpa conueniri non debeat, lib. 5. ff. commodat.

9. Tertio, Praeterea, si ad exactissimam, & summam diligentiam negotiorum gestor obligatus esset, atque de leuissima culpa teneretur, nemo facile alterius negotia curaturus, & suscepturus esset, cum praesertim mero amore Domini, nec vilo lucro adductus, negotia aliena quisque suscipiat; hinc saepe maximo cum detrimento absentium, indefensa relinquerentur ipsorum negotia, ad quae tamen gerenda amici inuitanda potius videntur d. §. fin. instit. 10. de oblig. qua quasi ex contrah.

10. Quarto, accedit his Textus in recept. sent. Pauli l. 1. tit. 4. pr. vbi dicitur, qui negotia aliena gerit & bonam fidem, & exactam diligentiam rebus eius, pro quo interuenit, praestare debet, exactam, ait Imperator,

Sup. his magis late in Res. seq. 2. Hoc suppo. sit & leq. & in alia eius not.

Sup. hoc aliquid in Resolutionibus not. l. huius res. & signan. ter in tom. 6. ur. R. Ref. 140. & 141. §. No. 1. per totum & in aliis eorum notuorum.

Supra in re hanc est supra

Sup. hoc in praer. & ne praer. & omnes iur. & anor.

rator, non exactissimam, atqui exacta diligentia opponitur culpæ leui, exactissima verò culpæ leuissima, proinde cum à negotiorum gestore exigitur dumtaxat exacta diligentia, significatur, ipsum de leui saltem culpa teneri.

11. Quintò, cui simile est quod in *l. si pupilli 6. §. ult. ff. de negot. gest.* à negotiorum gestore exigitur, vt diligens sit, non etiam vult diligentissimus, cui conlequens est in negotiorum gestore culpam leuem, & non leuissimam vindicari.

Sup hoc in
B. l. not.
præterita
principio

12. Sed hic etiam intrat alia curiosa quæstio, nam hæredes tutorum si negotia à tutore defuncto cepta perfererint, habent actionem negotiorum gestorum, & aduersus ipsos actio negotiorum gestorum tenetur de eo sanè, quòd dolo, aut culpa tutoris perperam gestum est, datur in hæredes actio *l. 1. C. de hered. tut.* sed vtrum de dolo saltem, & lata culpa, an verò etiam de leui culpa defuncti tutoris conueniri possint, controuersum est.

Sunt enim, qui hoc affirmandum existimant, è quorum numero sunt Cuiac. *l. 13. obseru. 10. & 21. obseruat.*

2. Notam *1. amicab. responf. 23. Mercerus 2. opin. 24.*

13. Primò. Etenim constat inter omnes actionem tutelæ non solum de dolo, & lata culpa, sed de leui etiam culpa competere *l. 23. ff. de reg. iur.* atqui hæc actio tutelæ in hæredes est transitoria, vt quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria *§. 1. de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur hæredes quoque tutoris de leui culpa conueniri posse.

14. Secundò. Accedit, quòd cum hæredes tutoris de dolo defuncti, adeoque de eius delicto conueniantur, multo facilius de leui culpa conueniri possint.

15. Tertio. Idem confirmat *l. 4. §. 1. ff. de fideiuf.* vbi Vulpianus *Negligentia aut planè propria heredi non imputabitur*; ex quo Cuiacius, ergo tutoris negligentia heredi imputari colligit.

16. His tamen non obstantibus mihi magis placet opinio Antonij Fabri *l. 1. coniect. 12.* qui contendit hæredes tutoris de lata solum culpa, non etiam de leui teneri.

17. Primò. Hoc siquidem expressè Vlp. confirmat in *l. 4. ff. de magistr. conueniend.* In qua non similiter ait, hæredes magistratuum vt ipsi tenentur; nam nec hæres tutoris negligentia nomine tenetur; nam magistratus quidem in omne periculum succedit: Hæres ipsius dolo culpæ proximæ succedaneus est. His verbis diserte asserit Vlp. hæredem tutoris negligentia nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quàm culpam leuem intelligit.

18. Respondet Cuiacius, quòd Vlp. dicit, hæredem tutoris non teneri negligentia nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentia exaudiendum; Verùm præterquam quòd hoc diuinatorium sit, refellitur etiam eò, quòd hæredem tutoris similem dicit Vlp. heredi Magistratus, atqui Magistratus hæredis nulla potest esse propria culpa in eo, quòd non idoneè satis datum sit, relinquatur itaque quòd hæres negligentia tutoris nomine non conueniatur: accedit, quòd longè facilius quis de propria culpa, quàm aliena teneatur? Si itaque, vt Cuiacius concedit, hæres tutoris non tenetur de culpa propria, multo minùs conueniri poterit de culpa aliena, tutoris videlicet. His adde, quòd *I. C.* subiiciat hæredem culpæ dolo proximæ succedaneum esse: quibus verbis luculentè Vlp. significat, sibi de culpa ipsius tutoris, ac Magistratus, in quam hæredes illorum succedant fermonem esse.

Sup. hoc ad
literam in
§. Secundo
de qua. Ref.
§. q. Sed in
sine aliquib.
additis.

19. Secundò. De qua culpa hæredes magistratuum tenentur, de eadem, & hæredes tutorum conueniri queunt. Siquidem ad hæredes tutorum, ad hæredem Magistratum, & vice versà quoad propositum thema bonum, ac validum argumentum duci, probat *l. 4. & l.*

6. ff. de magistr. conueniend. Atqui hæres magistratus de culpa solum lata conueniri potest *l. 2. C. de magistr. conuen.* In qua Alexander Imperator in hæredes magistratus cuius non lata culpa pupillo non sit idoneè cautum, ait non solere actionem dari: Et in *l. 4. ff. eodem*, dicitur hæredem magistratus in culpam dolo proximam, hoc est in latam culpam succedere; & in *l. 6. ff. eod. tit.* Hæredem magistratus teneri si tanta fuerit magistratus culpa, vt omnem cautionem omittet: Item non aliàs in hæredes actionem dandam, quàm si euidenter magistratus cum minus idoneis fideiussoribus contrahat: Quocirca, & tutorum hæredes non de alia, quàm de lata culpa conueniri poterunt.

20. Respondet hic quoque Mercerus adductam *l. 4. magistr. conueniend.* intelligendam de culpa ipsius hæredis propria, quam contraxerit in persequendis illis, quæ per tutorem defunctum inchoata, non verò absoluta fuerunt, & perfecta *l. 1. & l. ostendimus ff. de fideiuf. & nominat.*

Sed Cuiacij, hanc, & Mercerij responsionem ad Vlpiani responsionem non quadrare dicendum est.

RESOL. XXVII.

An hæredes tutoris de leui culpa teneantur?

Et supponitur tutorem, vel curatorem teneri de dolo, lata, & leui culpa.

Et notatur, quòd in contractibus, alii que negotia interdum, (sub quo & lata culpa continentur) interdum leuis interdum leuissima culpa præstanda venit.

Dolus, & lata culpa præstantur in deposito.

Culpa leuis præstatur in emptio, locatio, in dote, in pigore, & in societate.

Diligentia, sine leuissima culpa, (qua duo, sibi inuicem opponuntur,) est præstanda incommode. Ex p. r. tr. 7. & Milc. 7. Rel. 49.

§. 1. **A**ffirmatiuè responderi Cuiacius *lib. 13. obseruat. 13. & lib. 21. obseruat. 2.* Hotomanus *lib. 1. obseruat. 13. & lib. 2. obseruat. 2.* Mercerus *lib. 2. opin. 24.* asserunt eam actionem tutelæ non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui etiam culpa competere, *l. 2. ff. de reg. iur.* Atqui hæc actio tutelæ in hæredes est transitoria, vt quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria *§. 1. de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur, hæredes quoque tutoris de leui culpa conueniri posse.

2. Accedit, quòd cum hæredes tutoris de dolo defuncti, adeoque de eius delicto conueniantur, multo facilius de leui culpa conueniri possint.

3. Idem confirmat *l. 4. §. 1. ff. de fideiuf.* vbi Vlpianus *negligentia, aut planè propria heredi non imputabitur*, ex quo Cuiacius, ergo tutoris negligentiam heredi imputari colligit.

4. Verùm negatiuam sententiam sustinet Ant. Fabri *lib. 1. coniect. 12.* asserens, hæredem tutoris de lata solum culpa, non etiam de leui teneri.

5. Primò, hoc si quidem expressè Vlp. confirmat in *l. 4. ff. de magistr. conuen.* vbi asserit, Hæredem tutoris negligentia nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quàm culpam leuem intelligit.

6. Respondet Cuiacius, quòd Vlpianus dicit hæredem tutoris non teneri negligentia nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentia exaudiendum. Verùm præterquam quòd hoc diuinatorium sit, refellitur etiam eò quòd hæredem tutoris similem dicit Vlp. heredi Magistratus, atqui Magistratus hæredi nulla potest esse propria culpa in eo quòd non idoneè satis datum sit; relinquatur itaque, quòd hæres negligentia tutoris nomine non conueniatur: Accedit, quòd longè facilius quis de propria culpa

De paruitate Materiae. Resol. XXVIII. 47

culpa, quam de aliena tenentur: Si itaque, vt Cuiacius concedit, haeres tutoris non tenetur de culpa propria, multo minus conueniri potest de culpa aliena, tutoris videlicet.

7. His adde, quod Iurifconsultus subiiciat heredem culpa dolo proxima succedaneum non esse, quibus verbis luculenter Vlp. significat sibi de culpa ipsius tutoris, ac magistratus, in quam heredes illorum succedant, sermonem esse.

8. Secundò, de qua culpa heredes Magistratum tenentur, de eadem, & heredes tutorum conueniri queunt; Si quidem ab herede tutorum ad heredem Magistratum, & vice versa quoad propositum bonum, ac validum argumentum duci probat. *l. 4. & l. 1. ff. de magistr. Conuenien.* Atqui haeres Magistratus de culpa solum lata conueniri potest. *l. 1. c. de magistratibus conuenien.* in qua Alexander Imperator in heredes magistratus, cuius non lata culpa pupillo non sit idonee cautum, ait non solere actionem dari, & in *l. 4. ff. cod.* dicitur heredem Magistratus in culpa dolo proxima, hoc est in latam culpam succedere.

9. Et in *l. 6. ff. cod. tit.* heredem Magistratus teneri, si tanta fuerit Magistratus culpa, vt omnem cautionem omitteret. Item non aliàs in heredem actionem dandam, quam si euidenter Magistratus cum minus idoneis fideiussores contrahant: Quocirca, & tutorem heredes non de alia, quam de lata culpa conueniri poterunt.

10. Et ego quidem huic sententiae adhaereo, & ad primum respondeo, actionem tutelae directam quidem dari in heredes, sed aliter atque in ipsos tutores, id quod expresse probat. *l. 4. ff. de magistr. conuenien.* vbi Iurifconsultus heredes Magistratus aliter teneri ait, quam ipsos Magistratus: Hos teneri etiam negligentia nominat illos vero non item: At heredibus Magistratus comparari heredes tutoris docet in eadem *l. Vipianus*; & nos idem ostendimus supra; Quare, & heredes tutorum aliter tenebantur, atque ipsi tutores: Hi quidem etiam de leui culpa; illi vero de dolo solum, & lata culpa.

11. Ad secundum respondeo, non sequitur teneri de dolo, & lata culpa, & teneri de leui, quia longe plus, est de leui culpa teneri, quam de dolo, & lata culpa; Sic depositarius de dolo, & lata culpa tenetur, non tamen tenetur de leui culpa. *l. 5. ff. commod. l. 1. ff. depositi.*

12. Ad postremum respondeo, quando in *d. l. 4. §. 1.* scribit Vlp. negligentiam propriam heredi tutoris non imputari, exinde non recte inferri, ergo negligentiam tutoris imputari heredi.

Et ideo nostram sententiam praeter Doctores citatos tenet etiam Vurumserus in *nucleo iuris controuers.* *lib. 1. tit. 26. contr. 5.*

13. Nota, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum dolus (sub quo, & lata culpa continetur) interdum lenis, interdum vero leuissima culpa praestanda venit, nimirum quatenus vnus, vel alterius, vel vtriusque utilitas versatur. Dolus, & lata culpa praestantur in deposito, quoniam sola deponentis non depositarii in eo vertitur utilitas. Culpa leuis praestatur in empto, in locato, in dote, in pignore, & in societate, cum in iis vtriusque versetur utilitas diligentia siue leuissima culpa (quae duo sibi inuicem opponuntur) est praestanda in commodato, quippe solius commodantis hic utilitas versatur, veluti differentiam hanc ponit Caius I. C. in *l. si certo 5. §. nunc videndum est 2. ff. com-*

modar. & Vlp. I. C. in l. contract. 23. ff. de regn. iuris.

14. Hoc supposito, tutorem teneri de dolo lata, & leui culpa, & ideo Villalob. *to. 2. tr. 29. diff. c. 7. n. 10.* sic ait, [Ere officio de tutor, y curador no se haze de bal. de, que lleuan suprecio por ello, y es cierto que le pueden llevar, y assi como este quasi contracto viene a ser. prope fer en fauor de ambos, quando las cosas del menor peccerem por culpa del tutor & curador lata, o leue, estarà obligado a restituy; mas no si fuesse por culpa leuissima, conforme alo que se dixo arriba, donde queda esto declarado. Ita Villalob. cui adde Machadam ad *lin. 5. tom. 2. part. 7. tr. 8. document. 3. n. 4. Pagnon de contract. lib. 1. c. 13. n. 28. & 29. Rebellium part. 2. lib. 17. quest. unica num. 17. Vallosum in praxi partit. cap. 8. num. 18.*

15. Itaque tutor, seu curator post rationes officij redditas si fidelis deprehensus fuerit, debetur ei praemium, quod in quibusdam locis est vigesima pars reddituum bonorum omnium minoris, in aliis autem decima pars.

16. Si autem tutor, & curator, cum tenerentur negotiari omiserunt, possunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. Ita Hermaus Bulembaum in *medulla Theol. moral. lib. 2. tr. 5. §. 7. pr. c. 4. dub. 1. n. 11.* & Emanuel Sa verb. *curator. n. 1.*

RESOL. XXVIII.

An in praecepto gestandi Tonsuram Clericalem deus paruitas materia?

Et quid, si in Sacris ordinibus initiatus Tonsuram non deserat, an peccet, & quid autem si sit tantum in minoribus ordinibus? Ex p. 5. tr. 5. Ref. 60.

§. 1. **A**liqui, vt Panormitanus *c. 4. de vita & honestate Clericor.* indistinctè affirmant peccare mortaliter Clericos Tonsuram non gestantes, cui sententia videtur fauere Richardus in *4. dist. 24. art. 1. §. 1.* docens grauius peccare eum, qui scienter ordinatur sine corona, quia in *cap. si quis dist. 23.* praecipitur sub poena excommunicationis.

2. Sed Henriquez *lib. de Ordin. c. 11. §. 1.* tenet absolute negatiuam sententiam, & Caiet. in *sum. ver. peccata Clericorum*, tenet id non esse mortale, secluso contemptu, & contumacia, quia in iure Canonico haec obligatio, vt patet, non praecipitur sub verbis indicantibus grauem obligationem.

3. Verùm mihi placet media sententia, Dico igitur peccare mortaliter sacris Ordinibus initiatum, si Tonsuram non deserat, secus autem si sit in minoribus Ordinibus. Ita Sorus in *4. dist. 24. art. 1. concl. 2.* Syluester *ver. Clericor. 2. §. 2.* Armillia *eodem ver. n. 11.* Angelus *eodem ver. 4. n. 1.* & alij.

4. His suppositis respondeo ad quaesitum praesentis resolutionis affirmatiuè, cum Iacobo Granado de *Sacram. in 3. part. contr. 9. tract. 4. disp. 3. n. 8.* vbi si ait. Vnus coronae tanquam rei magni momenti est antiquissimus, & in iis qui Ordinem sacrum receperunt, vsu receptissimum gestare Tonsuram, adeo vt vix sine graui scandalo omitti possit, quae sanè indicant rem hanc non esse leuis momenti, nec solum obligare sub veniali, non tamen iudicari debet lethale peccatum, si per vnum, aut paucos dies non gestaretur corona. Ita ille, & ego.

In indice primo huius Tom. 8. Lege Apendicem ad hunc Tract. 3. Vbi inuenies alias plures Diff. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quae simul pertinent ad hunc Tract. 3. de paruitate Materiae.

TRACT.